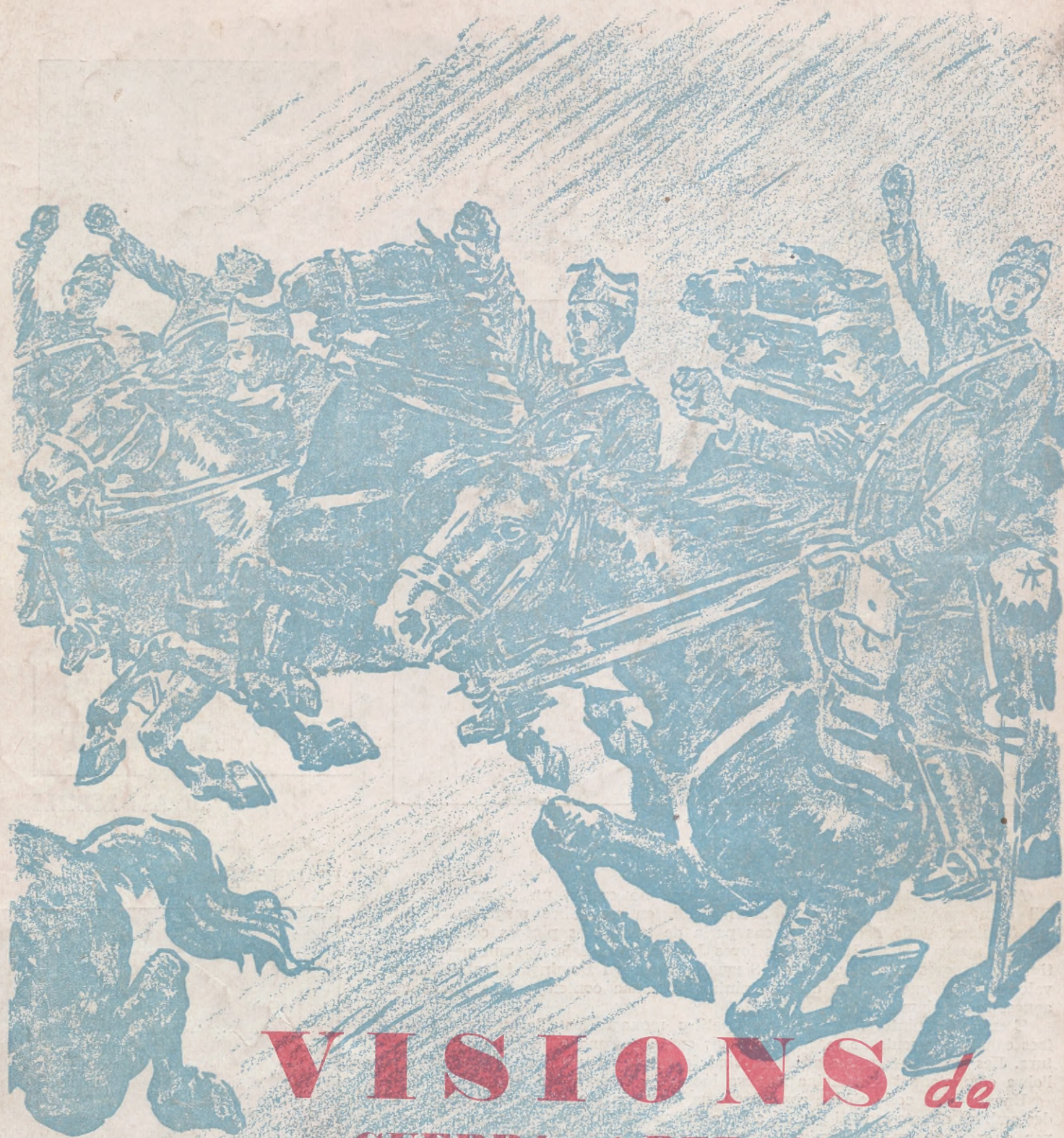

VISIONS *de* GUERRA i de BERAGUARDA

HISTÒRIA GRÀFICA DE LA REVOLUCIÓ

Text: català, castellà i francès

Es publica periòdicament en quaderns, al
Pren de 1 pesseta

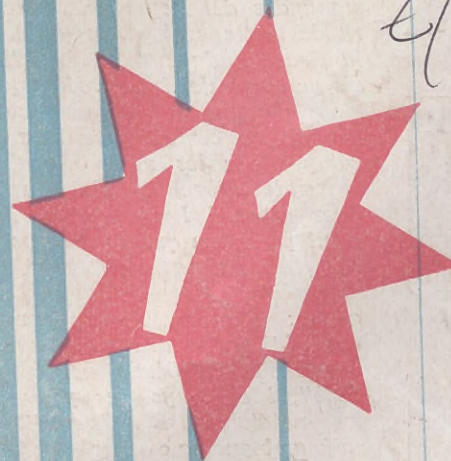

1937

Còrsega, 314 entresol - BARCELONA - Telèfon 82215

2/8977

1937/4

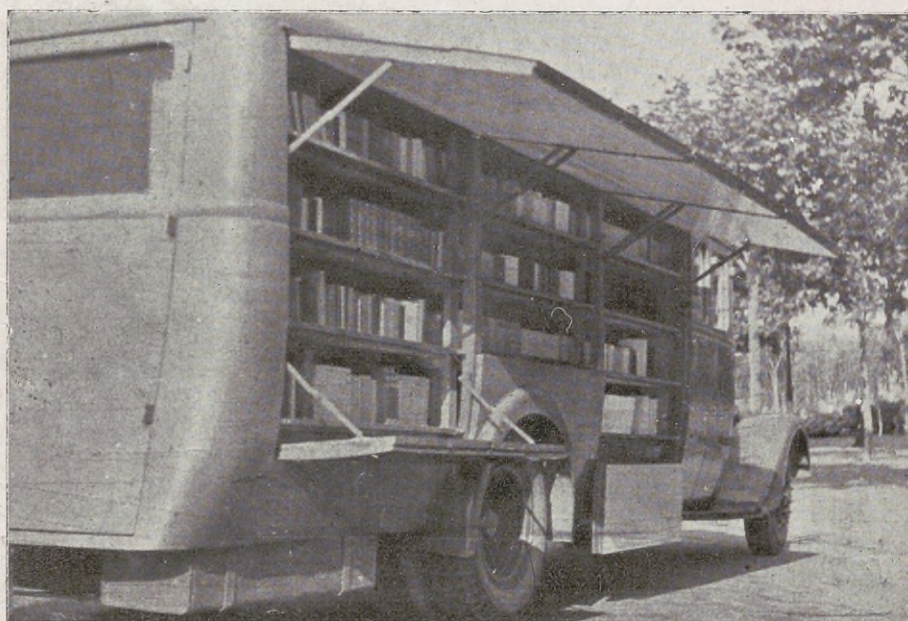
Catalans!

EL MAGAZINE POPULAR

LA GUERRA

I ELS LLIBRES

PER FRANCESC TRABAL

A RA fa un any, amb motiu de la Fira del Llibre, que el 1937 durà tres dies, es llança una con-signa des del Departament de Cultura de la Generalitat, organitzador de la fira: "Cada ciutadà un llibre per als germans del front". Hi hagué algú aleshores que arrufà una mica el nas davant els cartells que s'havien escampat per les nostres cantonades. "Fira del llibre, fira del llibre... per fires estem!" I en el fons no solament pensaven que no havíem d'estar per fires, sinó que potser ni a temps no serien de celebrar-la. Ja ho veíeu, amics: tots recordem encara l'èxit que obtingué i ara anem a celebrar novament la "Diada del Llibre del 1938", i els anys que podrem celebrar-ne d'altres! El llibre, el llibre català, amb guerra o sense guerra té massa importància per la cultura catalana per no recordar-nos-en cada any en la diada que oficialment li és consagrada. Amb guerra o sense guerra els catalans estimen els llibres i no poden passar-se'n. L'èxit que tingué la fira de l'any 1937, que féu possible de fer arribar al front milers de volums per als nostres germans, ha d'ésser superat enguany, en aquesta diada imminent del dia 15 de juny. Catalunya, i especialment el poble de Barcelona, ha de saber aprofitar aquesta diada per reunir un estoc prou considerable de llibres que faciliti de passar agradablement els lleures que la lluita deixi als nostres soldats. El major nombre de combatents mabilitzats fa que l'esforç dels ciutadans que som a la reraguarda hagi de multiplicar-se i que abasti les necessitats dels nostres fronts, dels nostres hospitals i de les casernes.

Enguany el "Servei de Biblioteques del Front" creat pel Conseller Sbert i impulsat pel Conseller Pi i Sunyer, compta amb tots els elements suficients per fer eficaç l'esforç de la Conselleria de Cultura i l'esforç de tots els ciutadans. A més de la Central que té a Barcelona, on treballa personal competent del Cos de Bibliotecàries de la Generalitat, té organitzades les seccions de Front, i els serveis especialitzats d'Hospitals de Sang i de reraguarda, així com els aeròdroms, costes, camps de pre-educació militar, etc. Ha escampat profusament mobles-biblioteques, caixons portàtils; ha instal·lat prestatgeries als hospitals i els ha facilitat uns carretons-prestatgeries per poder fer circular els llibres a través de les sales i a l'abast dels llits; i ha posat en circulació un magnífic Bibliobús, que supera els cotxes que fins ara havien estat construïts a l'estranger des-

(Segueix a la pàgina 4)

Catalans!

EL MAGAZINE
POPULAR

Direcció: J. ROIG-GUIVERNAU

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ:
PLAÇA DE LA REPÚBLICA
NÚM. 2, PRAL. - TEL. 19278

EL NÚMERO: 2 PESSETES

SUBSCRIPCIÓ
PER TRIMESTRES

BARCELONA 16 ptes.
FORA 22 "

Concessionària per a la venda a Catalunya,
resta d'Espanya i estranger:

CATALONIA, S. A.
Ronda de Sant Pere, 3 - Barcelona

SURT ELS DIES
10 - 20 - 30

NÚMERO

11

30 DE MAIG DEL 1938

Broadway a Londres

Els «produceurs» londinencs de revistes han presentat espectacles de gran magnificència. Però, quan han volgut fer alguna cosa extraordinària han recorregut als escenaris de Broadway. Ara mateix, amb motiu de la presentació, a Grosvenor House, de la capital anglesa, de l'espectacle «Cafe Society», Londres ha pogut admirar les noies més formoses que actuen a Nova York, capitanejades per aquesta Bonny Waters, que podeu admirar a la nostra portada. Les ressenyes periodístiques dels diaris anglesos ens parlen de l'èxit sorollós registrat per les noies de Bonny, i nosaltres — i vosaltres, lectors, també — el trobem naturalíssim. Realment, unes noies boniques no poden fracassar mai... (Foto Keystone)

Stefan Zweig

Un dels darrers retrats de Stefan Zweig

**La literatura moderna
i la crisi econòmica.
Possibilitats i pervindre.
- Influència sobre
les mases.**

A Londres, endinçat en la lectura de bons llibres i envoltat de bells pensaments i prometedors propòsits, s'ha recollit l'il·lustre escriptor alemany Stefan Zweig. En el transcurs d'unes hores al dia, conversa amb uns quants amics, literats, artistes, polítics i periodistes. Un d'aquests, Elisabet Aigner, ens comunica que l'autor d'"Erasmé" i de "Maria Stuard", "observa des de la seva torre de vori els fets i els homes amb la seva justesa i amb el seu seny habitual".

Es en un matí plujós, característic dels dies de la capital londinenca, que

PARLA DE LITERATURA

la conversa ha esdevingut animada. Zweig es deixa interrogar i respon àmpliament. S'interessa, fins a apassionar-se, perquè els seus confertutis li parlin de literatura. L'interviuador s'atreveix i pregunta:

—Es que creieu que la crisi econòmica ha influït en la literatura moderna, fins a perjudicar-nos o produir la seva decadència?

—No; de cap de les maneres —ha respost Zweig—. I si hi ha algú mancat de fe en la literatura contemporània, això no és ni molt menys, un signe de decadència i si una prova més que les generacions d'avui són semblants a les de tots els temps. Perennitat de dubtes literaris. Igual que, en temps de Voltaire i de Rousseau, la joventut girà l'esguard amb nostàlgia vers els clàssics, decretant que els contemporanis d'aleshores no arribarien mai a igualar en qualitat les obres de Corneille i de Racine, succeï en temps de Victor Hugo i de Balzac, quan les joves generacions tenien la certesa que llur literatura era molt lluny d'aconseguir el nivell, en bellesa, aconseguida pels autors de "Candide" i de "La Nouvelle Héloïse". També a l'època de Gidè, de Duhamel, de Jules Romains i de Paul Valéry, ens pensàvem viure un període de decadència literària, i que no ens veuríem "rehabilitats", sinó per les generacions del segle pròxim.

—Quines són, mestre, segons vós, les possibilitats de la literatura moderna i quin és el seu esdevenidor? —ha estat una altra pregunta formulada a l'autor d'"Amok".

—Les possibilitats de la literatura moderna són il·limitades. Però la literatura d'avui en dia és la d'una nova

època. Té un ritme nou; respon a unes noves necessitats. No sóc de l'opinió de Duhamel, el qual creu amb la fi del llibre. Aquests darrers anys, hem vist certes obres, en l'espai d'alguns mesos, aconseguir la xifra d'un milió i més d'exemplars. Això demostra tot el contrari, que el nombre de lectors de bons llibres ha augmentat.

—Creieu amb la influència de la literatura sobre les masses?

—Sobre aquest punt sóc més pessimista que sobre els precedents. No crec que els efectes de la literatura puguin manifestar-se tan lliurement sobre les masses com cinquanta anys enrera. Sobretot, no veig ni un escriptor modern que, corferit per les injustícies, aixequi la seva veu amb tanta energia com ho feren un Voltaire en l'afer Calas o un Zola en l'afer Dreyfus. En contra, però, un nou art s'ha creat en el curs del darrer segle: l'art de la "propaganda". La propaganda ha esdevingut, aquests darrers anys, més que un art. Actualment és una ciència. I el bo del cas és que ha reeixit a absorbir un gran nombre d'escriptors moderns. Es un perill contra el qual hem de lluitar amb totes les nostres

La guerra i els llibres

(Ve de la pàgina 2)

tinats a Biblioteques ambulants. El Bibliobús del "Servei de Biblioteques del Front" de la Generalitat ha fet ja diversos viatges als fronts i pertot arreu ha desvetllat manifestacions de gran simpatia entre els nostres combatents, que l'han envoltat i han pres de les mans de les bibliotecàries que en tenen cura l'aliment espiritual que

forces. Puix que un escriptor que aspi a expressar-se amb completa llibertat no pot pertànyer a cap partit o organització política. Es conservant la nostra perfecta imparcialitat i la nostra objectivitat integral que podrem salvaguardar la nostra influència moral i la nostra autoritat intel·lectual.

Amb aquestes darreres paraules —la darrera frase pronunciada amb una autoritat nimbada de patetisme—, Stefan Zweig ha donat a entendre que era inútil una nova pregunta sobre la qüestió.

P.

són els llibres per als soldats nostres. El Departament de Cultura nodreix el fons principal d'aquest servei, però cal que el poble hi col·labori, cal que tots els ciutadans ajudin aquesta tasca aportant els seus donatius de llibres que el Bibliobús farà arribar a les mans estimades dels nostres germans que els esperen amb tanta d'illuació.

La Diada del Llibre d'aquest any ha de superar en molt la de l'any passat. La recollida de llibres per al front ha de permetre saturar a bastament les necessitats de lectura. El nostre Govern ha organitzat els mitjans per fer possible la realitat que només els ciutadans han de fer sensible. Llibres, revistes, il·lustracions, setmanaris! Aquest és el crit que des del front ens arriba insistentment. Procurem que els nostres herois lluitadors vegin satisfet llur desig, i ho serà si tots plegats hi posem només que una mica-mica de bona voluntat. I pensem que no són solament armes el que es necessita al front, que també els llibres ajuden a fer guanyar la guerra!

EDICIONS EUROPA - AMÉRICA

Hem publicat recentment

Las Elecciones en la U. R. S. S.

Un interessant volum en el qual es dona a conèixer:

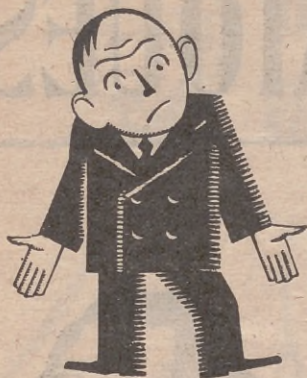
La legislació electoral; episodis, anècdotes i documents de les últimes eleccions a la U. R. S. S.; petites biografies d'alguns candidats; discursos pronunciats durant la campanya electoral per **Vorochilov, Litvinov, Molotov, Kalinin, Dimitrov i Stalin**; els resultats; dades biogràfiques d'alguns dels candidats triomfants, etc., etc.

Preu: 3 pessetes

COMANDES A:

Distribuïdora de Publicacions - Diputació, 260 - Barcelona

Perquè molestar-vos?

Podeu rebre **CATALANS!** (el magazine popular) a domicili, només retallant l'adjunt cupó, omplenar-ho i trametre'l a les nostres oficines: **PLAÇA DE LA REPÚBLICA, 2, pral., incloint-hi $\frac{16}{22}$ pessetes,** preu de la subscripció per a un **TRIMESTRE.**

Sr. Administrador de CATALANS!

Us prego vulgueu anotar-vos la meua subscripció per a un trimestre (9 números).

Nom

Adreça

Població

Observacions:

**Incloses setze pessetes
» vint-i-dues ptes.**

Uns pensionistes ben tractats

Ben tractats, certament, i ho veureu tot seguit. Els presoners en qüestió han absorbit en l'any 1936: 249 tones de carn, 57 tones d'arengades, 11 de llet condensada, 11 de pa, 26 de patates, 28 de sucre, 4 de raïm, 44 de nous i ametlles, 31.000 ous, 433 lliures de confitura...

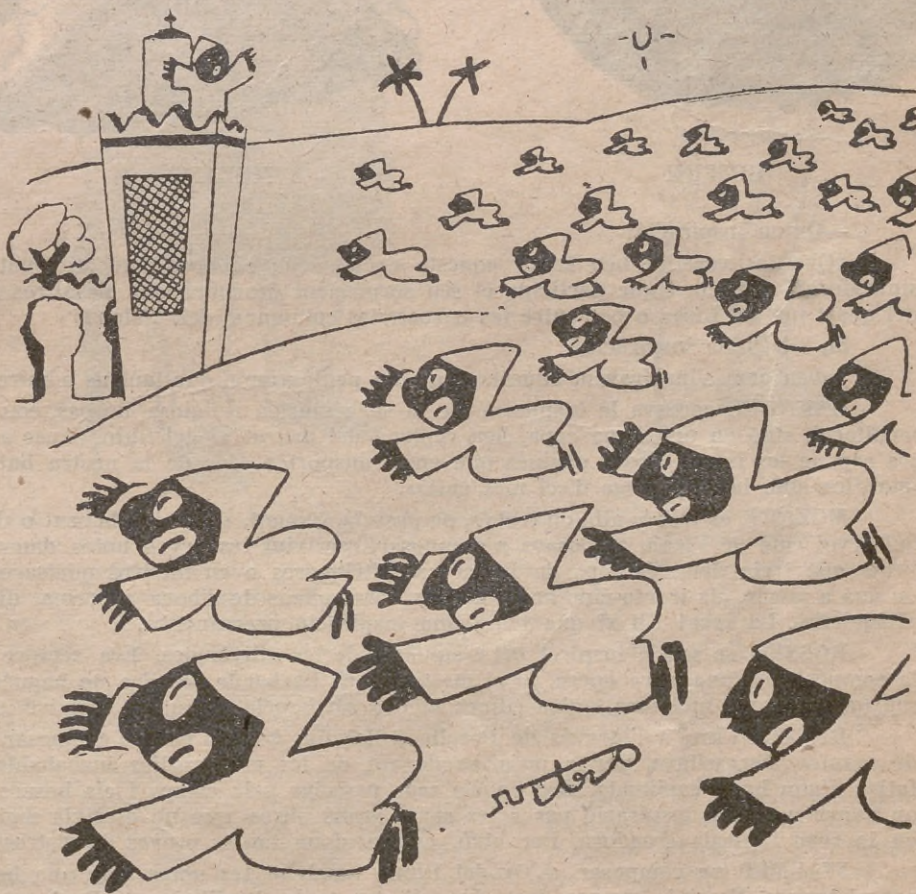
Vinga, vinga, l'adreça!

Per què, home? No hi admeten els homes, encara que li reservin mil carícies al seu avantpassat llunyà, el simi.

Car aquesta pensió —de família— no és altra que el Zoo de Londres, que dedica uns quants milers d'esterlines cada any a l'alimentació dels seus feliços pensionistes, als quals la direcció d'aquest important establiment fa no obstant un gran reprotxe, el de lliurar-se cada dia amb més intensitat al maltusianisme. La manca de natalicis esdevé, al Zoo, un problema anguniós...

800 naixements per 1.000 defuncions! Tals són les xifres que revela el report de l'any passat.

Els elefants i llurs dames, sobretot, donen l'exemple d'una lamentable reticència, a desgrat de les lliçons passionals que els prodiga la gent simiesca.

Després del pacte anglo-italià

—Mussolini és gran i el Gran Mufti el seu profeta!...

(De «VENDREDI»)

MUSES BEN PROSAIQUES

ROSSINI

MOZART

WAGNER

—Quina inspiració!

¿Quantes vegades heu sentit aquesta exclamació, en boca d'un aficionat que acaba de «descobrir» Wagner, Rossini, Mozart o Bach, i que participa el seu sorprenent descobriment als altres melòmans que passen pels passadissos del quart pis del Liceu o per entre les enroscades columnes del Palau?

Sí, sí! Quina inspiració!

Sabeu com s'inspiraven, aquests deus del pentàgrama, que tant us admiren? Vegeu:

HAENDEL cercava la inspiració de la seva música religiosa, no pas, com és fàcil de creure, en el recolliment i la meditació, sinó en una bona copa, ben plena del daurat vi del Rin. Sense aquesta ajuda, no haurien estat mai escrites cap de les meravelloses pàgines que ens transporten, des de la nostra butaca a un món somnolent i dolç que es qualifica amb la frase vaga d'«el més enllà».

MOZART, es trobés allà on trobés, de passeig, fumant, de visita, bevent o dormint, jugant al billar o a les cartes de qualsevol cafè de Viena, es posava a compondre, escrivint les seves notes damunt el marbre de les taules, els papers bruts que treia del més fons de les seves faltriqueres o en un tros qualsevol de roba blanca. I en la pobra cambra on anà a morir, als trenta-cinc anys, poques hores abans de l'hora suprema, dictà als seus amics la famosa missa de «Réquiem». La seva! Ell sí que tenia una inspiració permanent...

ROSSINI se sentia inspirat pel traqueteig de les diligències. Era sempre després d'algun viatge que s'emprenia la composició d'una nova òpera. Si el mestre d'«El Barber de Sevilla» no hagués temut tant el viatjar en ferrocarril qui sap quines noves melodies, quins ritmes inèdits no hauria trobat en el vaivé monòton del tren...

BEETHOVEN, a l'inrevés de Pasello i Haydin, que no podien compondre si no estaven ben embolicats en un munt de mantes, necessitava, per a posar-se davant de les cinc ratlles inacabables del pentàgrama, tenir a l'esquena la fatiga d'una bona caminada. Era en els seus passeigs pels camps i els boscos dels voltants de la capital del Danubi, on anava a cercar inspiració per a les seves grans obres, que no escrivia mai sense abans haver-les acabades del tot en la seva fantasia creadora. Per això, potser, donà tantes proves de distracció i de sorruderia.

WAGNER va compondre «L'Or del Rin» escrivint les notes amb una bella escritura de copista, sense borradures ni taques. Escrivia sempre dret, damunt una taula de dibuixant. Però mai no es posava en aquesta posició de treball fins després d'haver menjat. I la seva companya, Cossima Liszt, tenia bon compte de muntar menús plens de pebre, all i coses picants. En elles trobava el mestre de Beyrouth la deu de la seva inspiració. Ella mateixa ho deia. I a confessió de part...

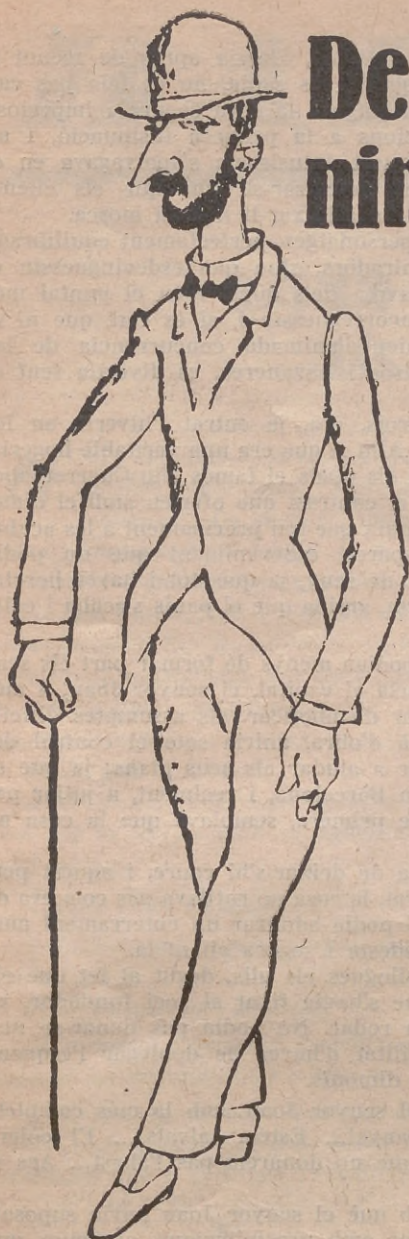
Com veieu, els grans músics s'inspiraven, per a llurs obres en muses ben prosaiques.

De la vella Barcelona o tres ninots d'en Nogués

CONTE CÒMICO - TRÀGIC

*A l'amic Xavier Nogués, que s'ha dignat
il·lustrar aquest conte.*

RAMON DE P. VAYREDA

Si els haguéssiu conegut, semblaven talment el que avui en diríem tres ninots d'En Nogués, un d'ells més aviat alt i escardalenc, l'altre petit i rodanxó i el tercer, el més espavilat de tots, tenia gairebé el tipus d'una persona normal, caracteritzant-se per aquell bigotet negre i refilat que arrapant-se-li sota el nas, un bon xic arremangat, li donava un cert aire de superioritat que no corresponia pas massa als seus veritables mèrits.

Hom els coneixia respectivament pel senyor Joan, pel Tano (bàrbara simplificació de Gaietà) i pel Xarrie i, si és cert que no eren pas d'un mateix estament, com s'havien conegut de petits i sempre havien anat plegats, els unia una franca i estreta amistat.

Del senyor Joan es sospitava que havia estudiat per advocat, per bé que mai ningú no li havia vist el títol, i el pitjor que hauria pogut passar-li, hauria estat tenir l'avinentsa de defensar algun plet; tenia, però, un passament i anava tirant del tros fins que s'exhauria.

El Tano era, com corresponia a la seva figura rodanxona, un veritable panxa content i, d'acord amb els costums del seu temps, no s'estava pas de lluir el flamant barret de copa, així que ho reclamaven les grans solemnitats. Fill d'uns menestrals benestants, no havia sabut mai què cosa és treballar; però, més trempat que un ginjol, era feliç enmig la gatzara constant dels seus amics, als quals passava d'una dotzena d'anys. Es comprèn, doncs, que no s'hagués entretingut mai a pensar en el dia de demà, ja que, degut a la folgada posició dels seus pares, tenia motius per no pensar-hi.

Quant al Xarrie, ja hem dit que era el més llest de tots tres, els donava dotze voltes a cada un. Se'l coneixia com a home de molts oficis i, d'acord amb la conclusió de la coneguda dita, es comprendrà que no tingués mai gaire més d'un clau. Vorejava ja la quarentena i amb l'ajut, que sabia incondicional, dels seus inseparables camarades, s'havia sortit sempre de tot, àdhuc de l'empresa de la primera casa que va construir-se a la Barcelona nova, la qual, per manca de fonaments, va ensorrar-se abans d'arribar al segon pis.

De totes maneres, era l'ofici de fuster el que millorcorresponia a les seves aptituds, l'havia après de menut i, tot i haver-lo deixat més d'una vegada, el reprenia sempre de bell nou. D'aquí que, ja es sabia, no es feia pas cap obra a casa del Tano, i àdhuc al modest domicili del senyor Joan, que ell no hi tingués la seva segura i imperiosa intervenció. Armat constantment del metre, s'apressava a prendre mides i acotacions a la primera insinuació, i no s'estava pas de propalar ací i allà les seves dots d'home organitzador, tot i que aquest entusiasme s'apaivagava en el moment d'haver d'agafar la serra i la garlopa, aleshores les feines acostumaven a eternitzar-se fins que els clients es decidien a plantar-li cara i a exigir-li la conclusió de les comandes a base de no aflluixar-li més la mosca.

Es comprendrà, doncs, que la relació constant que existia entre els nostres personatges, perfectament equilibrada per la diversitat de les seves qualitats, fes que no sols tinguessin nombrosos admiradors, sinó que esdevinguessin el centre de les continues festes que s'organitzaven en els diversos «Centros Recreativos» dels quals eren el puntal més ferm. D'aquí que, arribat l'estiu, no hi havia sarau ni envelat al qual ells no concorreguessin i, si és cert que ni el senyor Joan ni el Tano no ballaven, també ho és que amb la seva conversa entretenien l'animada concurrència de les llotges, mentre el Xerric, famós per l'encert amb què ballava les americanes, valsos i havaneres, es divertia fent el «gasto» per tots tres.

Però allí on es manifestava d'una manera més clara l'humor dels nostres herois, era, ja entrat l'hivern, en les Festes de Carnaval, que tant d'èxit assolien a Barcelona, a finals del segle passat. Allò sí que era una veritable bogeria, començant pels esbògerrats balls de disfresses i acabant amb els dies de Rua, en els quals el famós Niu-Guerrer abocava tota la seva fantàstica imaginació, enmig de crits i xerinola, es comprendrà el contrast que oferien amb el dimecres de Cendra; contrast que finalment també va venir pel Tano i els seus amics, puix que fou precisament a les acaballes d'un Carnaval i amb pocs dies de diferència, que va veure morir els seus pares, esdeveniment que no podia deixar de produir un canvi sobtat en la seva vida i àdhuc li va caldre posar un xic de seny, ja que, tot i haver heretat un bell bossot, a part de les vinyes Penedès, ell sabia molt bé que si un s'hi adorm, arriba que el panís s'acaba i calia cercar una manera d'ocupar el temps o guanyar-se dignament la vida.

D'aquí que, després de parlar-ne amb el Consell de família, del qual no podien menys de formar part els seus amics, varen decidir fundar una «Sociedad en Comandita» a la qual el Tano aportaria el capital, el senyor Joan, a més de la comptabilitat, les seves dots de presumpte advocat per a desfer, si no acabar d'embolicar, els assumptes difícils que poguessin presentar-se i, finalment, ja ni cal demanar-ho, la direcció de la mà d'obra, aniria sota el control del Xerric que, com a home de molts oficis, tocava diverses teclcs i era fet a posta per a ajudar als seus plans; ja que es tractava de crear la primera Empresa de «Pompas Fúnebres» de la llavors ja gran Barcelona, i realment, a jutjar per l'empenta amb què va iniciar-sè el negoci i per la fastuositat i luxe dels serveis de primera, semblava que la cosa no podia pas fallar.

Però, com acostuma a succeir amb totes les innovacions, la gent no acabava de deixar-s'hi caure, i aquest perquè tenia els seus compromisos, l'altre, perquè el fuster del barri li ho feia més barat, la cosa no rutllava pas com era de desitjar i, si és veritat que de cent en celis queia algun peix gros i la ciutat comtal podia admirar un enterrament amb cavalls enflocats, també ho és que aquest mena de negocis viuen sobretot de la modesta i segura clientela.

Per acabar-ho d'esguerrar, quan al senyor Joan començaven a fer-li pampallugues els ulls, degut al fet que els guanys no s'avenien pas prou amb les despeses i menys amb el tant per cent que s'havia fixat al soci fundador, va arribar la filoxera i, en un santiamén, les vinyes del Penedès se'n varen anar a rodar. No podia pas donar-se una pega més gran, ja que davant de tants trastorns, el Tano, al qual la sola probabilitat d'haver de doblegar l'esquena feia posar pell de gallina, va posar-se d'un humor terrible i es donava a tots els dimonis.

Per sort, quan més negra s'havia anat posant la cosa, un dia comparegué el senyor Joan amb la més completa bo i cridant: —Companys!... Estem salvats!... El cólerans, bo i cridant: Companys!... Estem salvats!... El cólera s'estén per la península i només que fos la desena part del de l'any 65, cregueu que no donarem pas l'abast... Ara sí que ens rescabàrem.

Passaren alguns mesos i la malura no es propagava pas amb la rapidesa amb què el senyor Joan havia suposat; tot amb tot, ell prevenia totes les coses a fi que, arribat el moment, no calgués anar amb precipitacions, al temps que el Xerric feia tallar grans carretades de fusta a fi de poder fer taüts de totes mides.

Finalment, va saber-se que el cólera s'havia presentat a algunes poblacions de la costa i, al cap de pocs dies, que a Sants i a Sant Adrià del Besòs era segura l'existència del terrible mal.

Com era de témer, no va pas passar una setmana sense que la malura es deixés sentir a Barcelona, amb la qual cosa el senyor Joan va posar-se en moviment, no sols per a interessar-se per les famílies dels parents en les quals s'havia presentat algun cas, sinó també per veure si aconseguia alguna comanda. Ara que, si és veritat que la feina va arrancar-se de valent, també ho és que els calgué suportar la desconsideració d'alguns coneguts que, després d'haver deixat entendre que utilitzarien els seus serveis, acudiren a una nova empresa que, per fer-los la competència, s'havia creat feia poc.

Signi, doncs, pel tragi de la feina vinguda de sobte, o perquè no va prendre les precaucions degudes, el cas és que una nit, de retorn a casa seva, el senyor Joan va sentir-se malalt; va ésser qüestió de poques hores. El Xerric va fer-li la caixa tot llagimejant-li els ulls.

El Tano, esfereït per la pèrdua del seu inseparable company, no va pas tenir ni esma d'acompanyar-lo al cementiri, i caigut presa de l'epidèmia, poc temps després, fou la víctima que feia dos-cents cinquanta-quatre.

Sol i desolat a la botiga, el Xerric feia consideracions sobre la caducitat de les coses humanes, quan, en aixecar-se per tancar l'establiment, va sentir am calfred, un lleu dolor a la part baixa del ventre. Sense pensar-s'hi ni un minut, agafà paper i tinta i sucant la ploma pel cantó gruixut, va escriure el rètol següent:

C E R R A D O
POR DEFUNCION DE LA SOCIEDAD

... i després d'enganxar aquesta tràgica i prematura inscripció a la part més visible de la porta, bona i barrada, se'n va anar cap a casa disposat a ficar-se al llit, d'on, segons notícies que tenim, no va pas aixecar-se'n més.

BALANÇ

PER

Enric MANOBENS

1.532 espanyols via Catalunya 16 ex espanyols via Hendaia

NEU. Peus descalços que, amb sonoritat, invisibles, marxaven lentament. De tant en tant, el blanc immaculat es tenyia de roig...

Rastres d'una marxa esgotadora.

Al meu costat, frec a frec, un camarada pelroig. El "Rosquillas". Amb el seu fusell metrallador —quinze quilos— embolcallat curosament amb una manta, a coll.

Té la pell amoratada.

A través del vestit esparracat, el seu cos rep la carícia d'un sol tuberculós.

Em parla:

—Tinc fred, Comissari.

—Tapa't amb la teva manta, camarada...

I el "Rosquillas" protesta.

—La manta, Comissari, la vull per a aquest. La necessito per a ell.

I el pelroig abraça, acarona amb fruïció, els quinze quilos de fusell metrallador que li fereixen l'espatlla.

★

Ens acompanyen dones i nens que fugen del feix.

Una dona amb un nen de pit, abandona maletes i roba. Tota la seva fortuna.

Però, és que ja no pot amb res.

El camí, caminet de neu, queda sembrat de roba de vestir...

Un soldat —case d'acer, barba de quinze dies, cor sa— silenciosament, recull les prendes que abandona la dona plorosa.

Un altre, també en silenci, amb dolor, agafa el petit. El besa. I apretant-la contra el seu pit, accelera la marxa seguit de sanglots.

Una parada en el camí.

Soldats horitzontalitzats sobre la neu.

Dos xicots preparen, en un plat, una llemínadura: neu i llet.

Tenen fam i set.

Però, sense que ningú fes objecció de cap mena, la llemínadura fou

devorada després de lleus i honrades rebequeries, per la dona i els petits.

Llàgrimes d'agraïment es confongueren amb llet i neu.

★

L'entrada a Luchon, apoteòsica.

—La manta, Comissari, la vull per a aquest...

Ens acompanyen dones i nens que fugen del feix

A Luchon —vila de senyoritisme— abunden els "Creus de Foc" i hi ha "cagoulards" de totes menes.

Però, naturalment, també hi ha poble.

I el poble va sortir a rebre'ns.

Visques i aplaudiments frenètics.

Muralles de punys alçats.

Els soldats —conduïts per algerins— descalços, famolenes, tot cor, entonen el seu himne. El nostre himne:

"Somos los hijos
de la Revolución,
somos la 31 División."

L'enllumenat de Luchon ens encega.

Els soldats —deu mesos de trinxera— s'admiraven davant la presència de cotxes vulgars.

Un francès —granota, espadenyes, mostatxo fenomenal—, s'avança. I, alçant el puny, cridà:

—Visca la lliure joventut espanyola!
Un visca estentori, ens emocionà.

Els obrers repartien paquets i més paquets de tabac. Les noies ens donaven pa —un pa blanc, força blanc— i fiambres...

I els algerins que ens conduïen, contraïen la boca amb una ganyota que volia ésser un somriure.

★

—Hendaia o Barcelona?

La pregunta la formulava un "neutral" panxegut.

I els xicots, autèntics espanyols, passaven davant la panxa del "neutral" escopint-li —em féu la sensació que per al "neutral" eren salivades— respostes multicolor:

—Espanya.

—Al costat del Govern.

—Amb els bons.

—Hendaia? Què punyeta t'has cregut?

I alçaven el puny.

Arribà fins a mi una denúncia. Una greu denúncia.

Un elegant —un altre "neutral"— coaccionava els soldats.

—A Barcelona, anireu amb vagon de càrrega, com els porcs. A Hendaia, amb vagon-llit.

Vaig intentar localitzar el senyoret.

Ja havia desaparegut. L'ira dels meus xicots l'havien posat en fugida.

En canvi, els "neutrals" em tragueren a mi del costat del panxegut.

—Comissaire?

—Sí.

—Comandant politique?

—Sí.

I els soldats francesos s'embolicaren gairebé a trompades amb mi.

Jo no podia continuar allí.

El panxegut, argumentava la decisió, dient-me:

—Liberté, camarada, liberté.

★

Balanç: 1.532 espanyols via Catalunya.

16 ex-espanyols —metges, practicants, oficinistes—, via Hendaia.

Deixaré que tu, camarada, facis el comentari.

(Il·lustracions de Peñarroya.)

Totes les novetats de la Literatura Antifeixista

REVISTES:

«L'Esquella de la Torratxa», «Meridià», «La Correspondència Internacional» i les revistes estrangeres més importants.

P.A.C.O.D.

Distribuidora de Publicacions Antifeixistes de Catalunya. Coop. Obrera

Rambla del Mig, 17 - Telèf. 19937
BARCELONA

SIR ERIC DRUMMOND

L'EX-SECRETARI DEL MON

El «Tigre» no tenia gaire confiança en el futur de la llampant Societat de les Nacions, que l'esperit de professor metodista del President Wilson havia gairebé imposat als diplomàtics de Versalles. El vell «Pare de la Victòria» no es prenia seriosament res del que afectava al que més tard els periodistes havien d'anomenar la institució ginebrina. Es discutia sobre la ciutat en la qual s'havien d'allotjar oficines i diplomàtics i Clemenceau repetia: —Brusselles? Ginebra? I per què no Tumbactú o Tegucigalpa?

Una tarda, els caps d'Estat estaven reunits en un dels despatxos privats del vell castell. Es tractava de la persona que havia d'organitzar burocràticament i que hauria de controlar la marxa de la nova institució internacional. Tots volien i dolien. Tenir un home de confiança en el lloc més alt de la Societat de les Nacions era un avantatge. Però com que la confiança general en la idea wilsoniana era més aviat fingit, tampoc ningú no volia comprometre's tenint un representant que seria el que carregaria amb la liquidació de l'«empresa», que molts esperaven que no tardaria.

«El Tigre», pensant-se jugar una mala passada als «amics» anglesos, girà ronsaguerament el cap i assenyala —més amb un moviment de celles que amb el dit— un dels secretaris que es mantenien estirats darrera la cadira de Mr. Lloyd George, impassible i correcte, guardant minuciosament dintre una cartera de pell de porc les notes que el «Premier» li anava passant.

—Mr. Drummond seria un perfecte secretari.

L'ahudit estirà la cara i somrigué per compromís. Lloyd George mirà de reüll. Clemenceau rigué per sota el nas. Sforza es pentinà la barba i Janson es mossegà els cabells blancs.

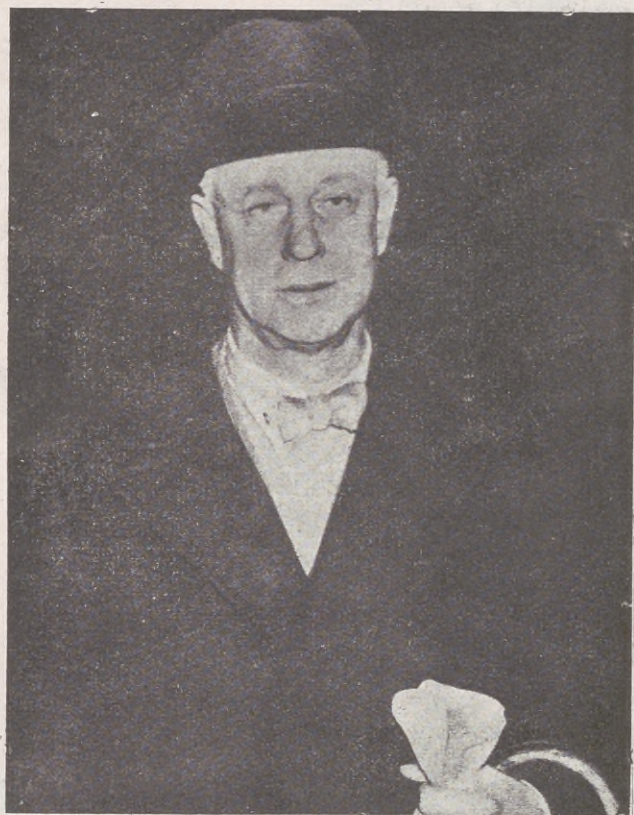
La Societat de les Nacions ja tenia secretari.

Als vint-i-quatre anys, Sir Eric entra al Foreign Office, on treballa amb fe i paciència, fins que el 1932, Lord Asquith el nomena secretari seu. Des d'aquest lloc pogué veure amb detall tot el mecanisme que —aliats i kaiseristes— posaren en moviment per a fer aparèixer davant el món que els altres eren els responsables de la guerra que tots preparaven.

Es així com comença a esdevenir un tècnic en les qüestions de pau... i de guerra. Sir Edward Grey, l'home que ocupava el Ministeri de Negocis Estrangers de la Gran Bretanya quan esclatà el conflicte, el tingué, també, per secretari. Es veu que Sir Eric estava predestinat...

A Ginebra tothom es preguntava: Què pensa Sir Eric? I ningú no podia respondre. Per un joc de la mala sort, Clemenceau havia escollit, precisament, un home perillós. Silenciós, tènac, calmos, pacient i hàbil, sense ganes de lluir ni d'aparèixer com a vencedor el secretari de la Societat de les Nacions treballava tant i portava tan bé les coses del seu càrrec que ningú no podia dir que els dos-cents mil francs suïssos que cobrava cada 31 de desembre fossin malgastats. Però ell no hi tenia cap culpa, si els polítics no es volien entendre i els diplomàtics s'ho prenién tot com a pretext de brillants discursos.

Què pensa Sir Eric? «Només el seu confessor ho deu sa-

Sir Eric Drummond—Lord Perth—, ex-secretari del món: ambaixador angles a Roma

ber» —comentava un diplomàtic francès—. I encara li deu respondre solament amb «yes» i «no»...

Després, el seu germà morí. El títol de Lord Perth, vella glòria familiar, passava a les seves mans i la corona ducal encapçala el seu paper d'escriure. El Govern de Sa Graciosa Majestat el crida a missions més importants i el nostre home aprofita la primera ocasió per a abandonar Ginebra. Hi havia vist tantes coses, assassinats, discursos, retirades, que ja n'estava una mica tip, de tant de protocol internacional.

Per això acceptà amb gust l'ésser enviat d'ambaixador, primer a Berlin i després a Roma. Així podria manejar la seva agilitat en la diplomàcia de passadís, fer entrar en joc les coses que ell i pocs homes més al món sabien i recordaven de la vetlla de la guerra, coses de compromís per a molts.

I Lord Perth començà un xantatge noble i ressonant, ple de belles frases i de dobles intencions. Tot pel servei de la diplomàcia anglesa, del Foreign Office i de l'Intelligence Service.

Però, malauradament, ha tingut una trista fi. Ell és el que el destí —ajudat per Mr. Neville Chamberlain— ha designat per a representar la seva pàtria en el gran xantatge que Mussolini està muntant. I ell fa de víctima!...

DUES CONCEPCIONS DOS MONS

(De MARIANNE. París)

Passeu el vostre "week-end"... a la presó!

A NGLATERRA és un país de tradició, de gravetat, fàcilment xocat per les extravagàncies del Continent.

Per tant, malgrat les seves aparences fantasistes calia atorgar algun interès a la notícia llançada als quatre vents, per certs diaris anglesos dels més seriosos, dels menys aficionats a fer broma.

Es tracta no gens menys, segons ells, d'una reforma d'ordre social que troba en els medis més competents i singularment en els medis judicials, una simpàtica acollida.

El Parlament britànic haurà d'examinar una proposició de llei que permetrà als condemnats de dret comú que han de complir penes curtes de

purgar-les per etapes, cada «week-end», és a dir, cada fi de setmana, el dissabte i diumenge.

Aquest sistema permetria a aquests condemnats de restar lliures tota la setmana i de continuar dedicant-se a llurs ocupacions. No seria fins al dissabte a la tarda que es constituïrien presoners per a ésser deixats anar el dilluns al matí a temps per a tornar, com si res d'insòlit no hagués passat en llur vida, a llur oficina, a llur tاجر... fins al dissabte vinent en què tornarien a la presó.

Els iniciadors d'aquesta reforma que semblen confiar molt en els seus beneficis eventuais fan observar que així un condemnat ja no correria el risc tan freqüent de veure's de més

A Anglaterra pensen autoritzar certs condemnats a purgar llur pena per etapes, 2 dies per setmana

a més condemnat a sense feina en sortir de la presó i que no estaria tan separat dels seus, la qual cosa imposa sovint un càstig immerescut a uns innocents privats de llur sosteniment o simplement d'un marit, d'un pare o d'un fill (o d'una esposa, d'una mare o d'una filla) que estimen.

El projecte es refereix sobretot als delinqüents condemnats a penes curtes. Per a l'aplicació pràctica de la reforma els seus iniciadors suggereixen que aquestes penes siguin sempre formulades en dies i no mesos.

EL GRAN DIRECTOR DE LA SIMFONIA *del* GUST

Amb el famós Angel Martínez, darrer "Beco del Recó", quedà soterrat un ambient barceloní i artístic

—PER—
RAFAEL MORAGAS

LA bestialitat feixista va bombardejar el diumenge, 30 de gener, la vella Barcelona. El nostre bon amic, Angel Martínez, famós «Beco del Recó», va resultar-ne greument ferit. Amb Martínez em sentia lligat per vella i desinteressada amistat. Acompanyat del seu íntim Eleuteri Carbó, visitàrem al bon amic Martínez, per les tardes que succeïren a la salvatjada, en l'Hospital Clínic. Fins que la matinada del 7 de febrer i en un llit de la sala del doctor Joan Trias, moria el famós «Beco» Angel Martínez, sense que li arribés la sospita que en el dipòsit de cadàvers del Clínic s'hi trobava el de la seva infeliç cunyada Cecília Pons. Havia estat trobada trossejada entre les runes de la casa del «Beco del Recó», desfeta per les bombes i metralla feixistes.

Angel Martínez era fonamentalment una bona persona, i en el seu art —el gran art de la cuina!— un veritable mestre. Perquè cal dir... Però permeteu que abans us faci memòria de l'ambient que rodejava el famós «Beco del Recó», la mort del qual, que no mereixia, em va apenar i entristir dies i setmanes.

Rellegint un admirable llibre de l'historiador Artur Masriera, «Los buenos barceloneses», estic ben infor-

CATALANS! ja n'ha parlat. Però el tema és inexhaurible. I no sé resistir la temptació d'associar-me amb aquest grapat de records emocionats a l'homenatge pòstum a la institució barcelonina que era el «Beco del Recó».

mat respecte que «per espai de més de cent anys», a Barcelona la paraula «Beco» era equivalent de fondista, hosteler, posader, etc., etc. Historiejant Masriera, en la seva valuosa evocació barcelonina vuitcentista i concretament referint-se a «Cal Beco del Re-

có» (Capellans, 1), escriu que des de l'any 1820 a 1846, «nos cuenta la tradición que en el mostrador en que exponia las primicias culinarias este fondista (llamado Juan Ardizzi Lazoli, fallecido en octubre de 1854), figuraban a veces varias sartas de aves

muertas, sabrosas y raras, cogidas o ensartadas por el pico («bec» en catalán) y que de exhibir tanto «bec» vino a llamarse «Beco» al dueño del establecimiento. Tal etimología —segons va dient l'històriaire Masriera, que a fons coneixia Barcelona—, no pasa de ser una infundada suposición, pues las voces italianas «becaio» (carnicero) y «beccatolo» (comedero), la castellana «beca», lo propio que la catalana «Beco», significan siempre derivaciones de «carne», «ración», «comida» y por esto en Cataluña «Beco» fué siempre sinónimo de fondista o posadero.

Suposo ja teniu els antecedents precisos de «Cal Beco del Recó». Ara anem cap a altres records. Que són els meus. I entre ells, si us diré que en aquell establiment de la vella Barcelona, que ara és solament un munt de runes, vaig tenir la sort d'assistir a la gestació de «L'Auca del Senyor Esteve». Santiago Rossinyol, en

aquella tardor del 1907 —any en què va començar la Reforma, això és, a obrir-se la Via Laietana (avui Durruti), empès pel neguit d'escriure es refugiava en l'antic i tranquil menjador de «Cal Beco del Recó». En aquell lloc, el gran Santiago, en una taula de marbre, ploma en mà i amb humil tinter davant, obri amb goig els ulls en la dolcesa de la penombra, abandonà les orelles a l'encisament silenciós del reposat local, i una vegada més va sentir l'emoció ambiciosa de la creació. I en aquella taula de marbre de «Cal Beco del Recó», que allà en els seus primers anys havia servit de refugi a desvetllaments estudiantils i parelles enamorades, Santiago Rossinyol escrivia tots els dies cap al tard i a l'hora fervent la seva famosa novel·la «L'Auca del Senyor Esteve».

Fins que una tarda, Miquel Utrillo, i amb ell Alexandre Soler Rovirosa, el periodista empordanès Carles Costa, el caricaturista Lluís Bagaria i jo, que era un jove not, vàrem ésser cri-

ats a capítol per Santiago Rossinyol, en aquell menjador reclos de «Cal Beco del Recó». El gran artista català ens digué, talment com si ja parlés un dels seus personatges de «L'Auca del Senyor Esteve»: —«Cada fonda i cada cafè té la seva fesomia pròpia. No em negareu que «Cal Beco del Recó», també presenta la seva particular. Aquest evidentment no és un lloc per exhibir-se, però si per menjar en ell típicament, bé, així com per a escriure i xerrar.»

I afegí Santiago: —«Ara us llegiré uns capítols de la meua novel·la evocadora d'aquella Barcelona sentimental i bullidora en bullangues revolucionàries i de filosòfics bons humors dels temps dels avis. Vaig començar-la aquí, a «Cal Beco del Recó» i en aquesta taula. Començo, Capítol primer...»

Dins d'aquell capvespre i allí, «Cal Beco del Recó», Santiago Rossinyol ens va llegir fins sis capítols. Aquells qui ens trobàvem encerclant novel·lista i taula, trontollàrem d'emoció...

LLEO

Aquest fou l'ambient de «Cal Beco del Recó». En el transcurs dels anys i més en aquests darrers, artistes i periodistes en aquell admirable lloc recalàvem i encerclàvem la cuina. Per aquells menjadors hi havia desfilat, el nostre admirable «Solitari de Martorell», o sigui el gran Francesc Pujols; el portentós Pau Casals; el plorat i assassinat Frederic Garcia Lorca, el nostre gran mort el meravellós Pau Picasso; la inolidable Conxita Supervia; l'admirable escriptor i realitzador en direccions escèniques, Ciprià Rivas Cheriff; el formidable Strawnsky; Josep Gutiérrez Solana, que equival a la paleta més profunda que té Espanya. Allí va amenitzar les sobretauls, l'enginy caricaturesc de Lluís Bagaria, com varen ésser nombroses les discussions parlant d'art antic, modern i avantguardista que sostinguérem amb el mestre en pintura, Rafael Padilla. Mesos i mesos va anar en aquells menjadors el famosíssim violinista Francesc Costa, així com l'excel·lent actor August Barbosa.

En temps pretèrits per «Cal Beco del Recó», es constituïren en fermes puntals, el pintor Ramon Casas, l'animador Miquel Utrillo («senior»), l'antiquari Dalmau, el periodista Carles Costa, Alexandre Riera —en els cenacles intel·lectuals conegut per «snob», l'artista Alexandre Soler i Rovirosa, el poeta Ramon Vives Pastor, el sorprenent Isaac Albéniz, així com el

“BECO”

SINÒNIM DE FON-
DISTA O POSADER

fantasmagòric Pompeu Gener. I amb ell, el cultíssim i gran «gourmet» Josep M.ª Pascual acompanyat del sibarita Anton Constansó i de l'ingeniosíssim «Manolo» Planas, que ha estat el tipus més graciós de la Barcelona de dues generacions. Amb aquest, mai no hi mancaven els seus íntims Pep Sojo i «Paco» Serrat, excel·lents traguetadors i boníssimes persones de les quals jo, bon bevedor i amic, en conservo immillorables records.

Al voltant de les tales de «Cal Beco del Recó» —fundació 1831 i bombardejament feixista 1938— i en aquests darrers temps de l'Angel Martínez —que ha estat el darrer «Beco»— hi havíem vist a compositors eminentíssims com Enric Morera i Jaume Pahissa; escultors de fama com Clarà, Casanovas, el gran animalista Florenci Cuairán i Mateo de Soto; pintors del prestigi i la categoria de Joaquim Mir, Francesc Labarta, Anselm Miquel Nieto, Manuel Humbert, Carme Cortés, Grau Sala, Creixams, Francesc de A. Planas Doria, Joan Serra, Manuel Rocamora, Sisquellas, Calzina, Bécquer, Montserrat Fargas i Antoni Llobet; el químic Miquel Masriera; el famós concertista de guitarra Miquel Llobet; l'actual president del Tribunal arbitral de les Noves Hèbrides, Manuel Bosch i Barret; el concertista Tintoré; l'ovacionada cantatriu Mercè Plantada; l'orfebre Vilanova; el poeta francès avantguardista Paul Eluard; el director de l'Orquesta Sinfònica de Madrid, Enric Fernández Arbós; el desconcertant «Manolo» Hugué; els popularíssims dibuixants Opisso i «Bon»; el poeta Melcior Font; l'insubstituïble director de la «Institució del Teatre», Joan Alavedra; el combatiu periodista Manuel Fontdevila; el funcionari Puigdomènech i tants i tants altres. A «Cal Beco del Recó» hi anàvem pintors, escultors, literats, músics i periodistes, ja que ens constava que allí hi havia del bo i fins del meravellós. Preus assequibles a tota mena d'armilles. Aquell famós «Beco» Martínez, abundant, bo i a bon preu, per tots en tenia. En aquell menjador amb un excel·lent sopar es celebrava tot esdeveniment artístic que mereixés commemorar-se.

Parlem-ne ara del darrer «Beco».

Aquest que era Angel Martínez, se'l considerava com un dels cuiners més famosos i respectables de Barcelona. Les forquilles més enteses i intel·ligents —la de «Ton» Constansó o bé «Manolo» Bosch i Barret—, afirmaven que el «Beco» Martínez era un dels supervivents de la gran cuina. Així es comprèn que els paladar més entesos així com carregats de ciència culinària amb assiduïtat visitessin el «Beco del Recó», o sigui l'Angel Martínez, que cuinerescament s'havia format en la gran escola del famós Angel Muro, el «chef» que fins el passat segle es trobava regint les cuines del desaparegut Restaurant Martin, de la Rambla del Centre.

El «Beco» Angel Martínez, que en el passat mes de febrer va morir en l'Hospital Clínic, era un artista que prou sabia descobrir el secret dels rostits i de les salses, així com el de les casseroles en el seu punt precís. Martínez el «Beco», calada la seva alta gorra de cuiner i amb el seu canós bigoti de cara a les brases, amb finor olfàtoria intel·ligentment sabia comprendre com, quan i on radicava la sabrositat d'allò que cuinava. Com pocs, coneixia la ciència misteriosa de la destil·lació de l'alcohol, de la sal i de les espècies. Comptadíssims han estat els cuiners de la qualitat de Martínez que sapiguessin amb tota certesa tot quant podia donar de si una partícula d'all o una minúscula picada de seba. Així com el moment pe-

remptori de retirar la cuixa d'anyell del turment del foc! I no parlem —i menys en aquests temps d'austeritat que ens imposa la guerra— de com cuinava el popularitzat «pollastre de Festa Major», que espolvorejava amb pebre i garbosament li aditava unes gotes d'absenta!

Cal dir que hi va haver qui el classificà, afirmant que el «Beco» Martínez era un gran director de la «Simfonia del Gust». Pertany la definició a l'eminent violoncellista Pau Casals, el qual a «Cal Beco del Recó» havia sopat amb el filòsof Pujols i amb mi manta vegades.

Bé han estat i més ara que la guerra a tots ens mana, els menjars freds. No mancava qui en temps d'abundor pogués acostumar-se a allò que en diríem «menjars en sèrie». Que prou sabeu que se serveixen mecànicament. Siguem sincers. No portant pressa i en temps normals, que prou tornaran, la veritat, preferim entaular-nos i amb delit saborejar la gran cuina. Com la que ens oferia el darrer «Beco del Recó».

I del misteri de les sopes i les salses —per mi el més preat de l'Art Culinari— i des de les llebres, beca-des i perdius als peixos i a les tendres verdures, endinsat en les seves graelles, casseroles, perols i cassoles, va passar la vida aquest Angel Martínez, famós i admirat darrer «Beco del Recó», home bo, intel·ligent, servicial, republicà entusiasta, admirador de les arts i dels artistes, que sempre es va mostrar gran amic dels seus amics i que a causa de la nova invasió dels bàrbars va morir, essent plorat per tots aquells que en vida l'admiraven, així com sincerament l'estimaven.

RAFAEL MORAGAS

GENER I EL TABAC

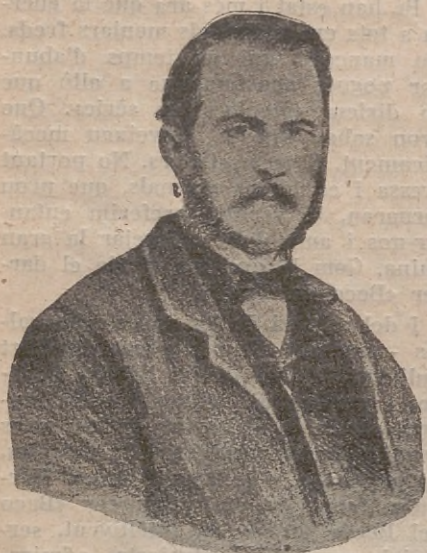
El tema del tabac, o més ben dit de la manca de tabac, emplena sovint, en lloc de la política o de les dones, els ocis dels contertulís de cafè.

Era pels volts de Nadal. Un assidu de la «penya» cedia a un company de taula la darrera fórmula miraculosa per a substituir l'enyorada «picadura»:

—Es molt senzill. Agafes unes quantes fulles d'avellaner. Les esmicoles. Les poses al bany maria una bona estona. Les deixes assecar. Hi tires després al damunt unes gotes de conyac. I no falla: al cap de vuit dies... Gener!...

DE CARA A LA
MAR BLAVA

EL SUBMARI DE NARCIS MONTORIOL

NARCÍS MONTORIOL

inventor del submari «Ictini»

Nasqué a Figueres en 1819. Morí a Sant Martí de Provençals l'any 1885

Vetací que la creació pel Govern de la República d'un segell especial per a la correspondència submarina ens fa rememorar un nom nobilíssim entre les biografies de catalans il·lustres: el de Narcís Montoriol. La seva vida i la seva obra són alhora una reacció contra la mediocritat intel·lectual i espiritual. Els homes mediocres de tota mena, els trobareu ací, allà i més enllà, en totes les activitats de la vida humana. Formen l'exèrcit més nombrós i quan pretenen ésser alguna cosa esdevenen els corcs de la societat. De vegades tenen ambient i aleshores s'obren camí amb una facilitat que admira als qui els coneixen profundament.

ELS HOMES I LES INSTITUCIONS

Gairebé tots portem un rètol imaginari i

gigs: Herbart, Pestalozzi, Manuel B. Cossia, H. Giner de los Ríos. Voleu, a casa segons el que diu, trobem bones unes institucions i dolentes unes altres. Però el progrés de la humanitat depèn més aviat dels homes: segons com siguem individualment serem col·lectivament d'una manera o altra. Cal, però, posar de relleu que les institucions foren creades per a servir els homes i no a l'inrevés. Això vol dir que s'han creat els organismes i institucions perquè realitzin un servei en profit de la collectivitat i d'acord amb les lleis naturals de l'evolució o per imperatiu de les masses populars i de les minories selectes que s'hi senten identificades. Unes i altres donen a la família humana normes de convivència cada dia més justes i més perfectes.

L'AUSTERITAT DELS HOMES GENIALS

De prompte sorgeixen els homes genials: llurs invents mecànics, llurs troballes astronòmiques, la claredat i la profunditat de llurs judicis, l'eloqüència de la paraula, llur esforç per a alliberar materialment i mentalment els homes i els pobles, us sobten. Irradien a l'entorn d'ells una llum clara i diàfana. Durant molt de temps, ben sovint, passen despercebuts de tothom i quan obtenen la consagració pública o els seus mèrits són simplement reconeguts, aleshores no sabeu què admirar més en ells: si la transcendència de llur obra o la senzillesa de llurs costums i l'austeritat de llur vida. Són pocs, ben pocs, però els trobareu en totes les èpoques, en totes les races i en tots els pobles de sèc nacional.

Vegeu, per exemple, per citar-ne alguns: filòsofs i sociòlegs: Plató, Sòcrates, Kant, Spinoza, Descartes, Reclús, Carlyle, Emerson, Ardigó; en el dogma: Mahoma, Luter, Sant Francesc d'Asís, Santa Teresa de Jesús (Teresa de Cepeda); inventors i investigadors: Arquímedes, Galileu, Keppler, Servet, Dar-

PER

FRANCESC MONTORIOL

win, Pasteur; poetes: Homer, Dant Alighieri; alliberadors de pobles i reformadors socials: Bolívar, Rizal, Marx, Lenin; pedagogs: Herbart, Pestalozzi, Manuel B. Cossio, H. Giner de los Ríos. Voleu, a casa nostra, vides més dignes que les de Josep Anselm Claver, Francesc Pi i Margall i mossèn Jacint Verdaguer?

NARCIS MONTORIOL, LLUITADOR POLÍTIC

Montoriol fou un exemple de tenacitat en tots els aspectes de la seva vida. Nasqué a Figueres el 1819. Cursà la carrera d'advocat a les universitats de Cervera, Barcelona i Madrid. Home d'ideals avançats, prengué part en les revoltes republicanes al costat de Terradas, Coello i Claver. Fou perseguit tenaçment pel general Zapatero i va veure's obligat a sortir del país. Trobant-se en difícil situació econòmica treballà de caixista d'impremta per a guanyar-se la vida. I aprofitant una època en què la situació política havia millorat, retorna i publica un periòdic de tendència comunista, influït per les relacions ideològiques que havia contractat durant la seva estada a París. Col·laborà a diverses revistes i, després d'aquells dies de lluita accidentada, es dedicà a l'estudi de les ciències naturals i físiques. El seu talent i la seva capacitat de treball excepcionals varen trobar ben aviat un camp vastíssim per a dedicar-hi totes les seves activitats. El difícil problema de la navegació submarina l'interessà vivament. Des d'aleshores planejà el seu «Ictini» o vaixell peix. Fou un treball lentíssim. Quan la seva feina teòrica estigué acabada, amb un escàs capital que va poder reunir, sortí de Figueres, dirigint-se a Barcelona per a portar a la pràctica el

Després de l'ICTINI una màquina de fer cigarretes

Un ferm lluitador per la llibertat

transcendental invent que la seva imaginació havia creat. I als quaranta anys, després d'una vida tan accidentada com la seva, amb el mateix entusiasme i amb la mateixa passió de la joventut, comença un altre període de lluita, fidel al seu propòsit i més ferm que mai en aconseguir-lo.

MONTORIOL, INVENTOR

Montoriol, per a la construcció del seu submarí instal·là el seu despatx a la casa que formava xamfrà al carrer de Marquet, el que era abans carreró de Baix Muralla i que avui, enderrocada aquesta, forma el Passeig de Colom. En aquella casa, segons sembla, hi visqué Cervantes durant la seva permanència a Barcelona.

Una vegada instal·lat, Montoriol començà seguidament la construcció de l'«Ictini» i al cap d'uns mesos d'ininterrompuda tasca, el submergible es trobava totalment acabat.

El nou invent era un vaixell de forma

elíptica allargada. El funcionament dels seus organismes mecànics era igual al dels òrgans dels peixos. Segons conta Conrad Roure en el seu llibre «Recuerdos de mi larga vida», recull d'articles publicats a «El Diluvio» d'aquesta ciutat, Montoriol, parlant amb ell, li havia dit diverses vegades que, per a solucionar els problemes de la navegació submarina i aèria, calia imitar en tot la Natura. De manera que per a la construcció de l'«Ictini» havia seguit exactament la constitució dels peixos. Ara bé. Cal tenir en compte que Montoriol dedicava el seu submarí a la pesca del coral i només que pogués arrossegar-se la seva original nau pel fons del mar, ja n'hi havia prou. El vaixell es movia degut a la força muscular i no podia, per tant, desenrotllar grans velocitats. Fou llançat a l'aigua el 28 de juny del 1859, i ara assajant la respiració en el seu interior, ara la il·luminació, foren cinquanta-quatre les submersions que va efectuar, totes amb resultat positiu.

I davant els bons resultats, la premsa començà a ocupar-se'n. A l'Ateneu Català es donaren conferències sobre aquell invent i el poble s'interessà pel curs de les proves. Una vegada obtinguda la seguretat que el seu invent era una cosa pràctica, Montoriol procurà aconseguir la protecció que necessitava per a construir un altre submergible de més dimensions i mogut per força motriu. I durant el mes de juny l'entusiasme dels seus admiradors l'obsequiava amb una sèrie d'actes d'homenatge. En un que va celebrar-se a Gràcia els comensals del banquet varen decidir obrir una subscripció, i restà nomenada ben aviat una Junta que havia de protegir-la i administrar-la. S'arribaren a recaptar tres-centes mil pessetes, les quals foren posades a disposició de Montoriol. Part d'aquesta quantitat l'havia recaptada Antoni Altadill, que fou el seu secretari, a Amèrica.

Per l'octubre del mateix any el Govern crida Montoriol. Li demana d'escollir el lloc

on s'havia de construir el nou submarí; però per certes exigències que es feien a l'inventor, aquest hagué de renunciar a l'ajut governamental, acceptant només el concurs popular. I pel setembre del 1863 el presenta acabat i el dia 2 d'octubre l'«Ictini» és llançat a l'aigua. Tenia disset me-

L'«Ictini», secció horitzontal

tres de proa a popa, tres i mig des de la quilla i l'alt del mirador i tres de mànigues. Hi podien anar vint homes i es movia per mitjà de la força motriu.

MONTORIOL I EL VELL REGIM

Efectuats amb encert i bons resultats els assaigs de l'«Ictini», Montoriol esperava que el Govern espanyol adquiriria l'invent; però no varen fer-li cap proposició en aquest sentit. El Govern francès, en canvi, s'hi interessà, però l'honorat empordanès, abans que cedir la glòria a una nació estrangera, va preferir refusar. I transcorregué el temps i Espanya no féu res. Es a dir, sí: el fisc embargà l'«Ictini» per no haver pagat, com a empresa comercial, els drets que marca la llei. I aquell estrany vaixell, més tard, fou subhastat com ferro vell...

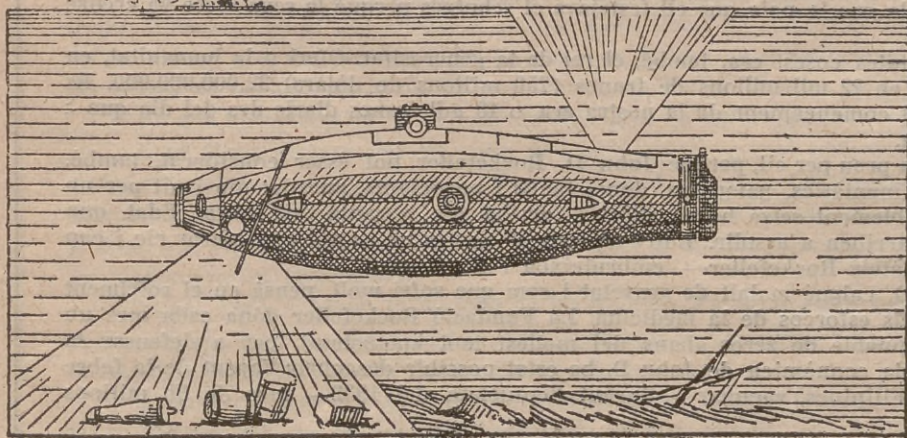
I Montoriol seguí lluitant penosament per la vida. El 1867 inventà una màquina de fer cigarretes i que produïa una feina perfecta. Quan es tractà d'instalar aquesta màquina a la fàbrica de tabacs, les cigarretes es revolucionaren i aquest invent, com l'altre, no va poder posar-se en pràctica.

Al cap d'un temps, Narcís Montoriol, envellit per les contrarietats de la vida, emmargat, havia de viure d'una modesta col·locació al periòdic «La Corona», on exercia el càrrec d'ajudant administrador.

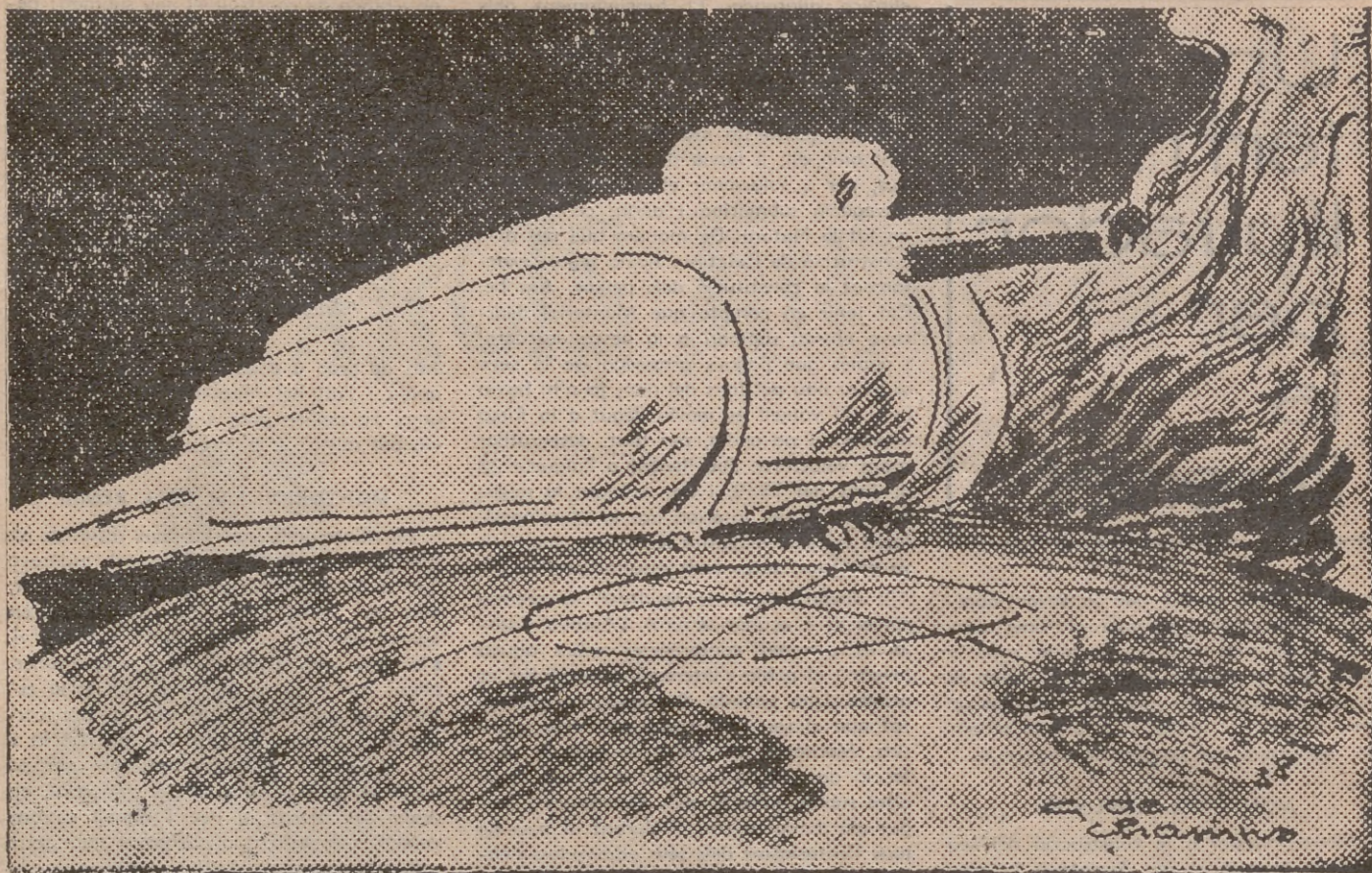
I als seixanta-sis anys va morir pobre a Sant Martí de Provençals, el 6 de setembre del 1885.

Ara, amb motiu d'aquesta nova tasca que s'encomana als submarins de la República ens és grat de retre l'homenatge del nostre record a un autèntic savi català, a un ferm lluitador per la llibertat. Ben segur que trobant-se a la posta de la seva vida inquieta, sovint s'havia arribat, passant pels carrers uniformes de la Barceloneta, prop del lloc on varen fer-se les proves del seu invent per primera vegada i, sota el sol que crema i davant l'ampla finestra de cara al mar, es feia consideracions sobre la influència de l'atzar, de la contingència i, sobretot, de la lleugeresa en la vida dels homes.

L'«Ictini» submergit

El colom de la pau, model 1938

(De «PARIS - SOIR»)

NOU ZEROS

A RA fa un any que va morir John D. Rockefeller. Era considerat com un dels cinc homes més rics del món. Rei de l'or, dels ferrocarrils, del petroli, del cautxú. Debutà en la vida fent de pastor de vaques, en una època en què únicament uns quants homes —que es podien comptar amb els dits de les mans— posseïen un milió de dòlars, als Estats Units.

John D. sabé amuntegar una fortuna que es calcula que arribava als dos mil milions de dòlars. Una xifra de nou zeros: 2.000.000.000.

La qual cosa no va ésser obstacle que la noia que ell festejava el rebutgés perquè la seva mare va creure que no era home d'esdevenidor...

A més de rei de no sabem quantes coses, era, també, el rei de la generositat. Oferí a la humanitat, en diverses formes, una fortuna evaluada en 22 mil milions de francs (750 milions de dòlars) 22.000.000.000. Es a dir, 15 mil francs per minut des del començament de la nostra era, o 18 mil francs diaris des del dia que els fills d'Israel travessaren el Mar Roig.

Tot això, es veu que encara no era prou per ell, perquè John D. Rockefeller pot ésser considerat, també, com el rei de la vida. Amenaçat per maniàtics, gangsters, dones fàcils i negociants, guardat dia i nit per un exèrcit de detectius, treballant inlassablement setze hores diàries, arribà als noranta-vuit anys. Edat que només trenta homes, sobre un milió, arriben a assolir. Entre aquests 30 només un es pot considerar ric i cap milionari. Els milions —com deia el mateix Rockefeller—, embruteixen i desgasten.

Als cinquanta-cinc anys, John D. caigué malalt de gravetat i com que sofri molt, pensà en el sofriment dels altres. Estimulà amb entusiasme els esforços de la medicina. La Fundació Rockefeller dona cada mes un milió de dòlars (una quantitat inimaginable de zeros abans del modest mot «pessetes»), per a defensar la salut de la humanitat. Gràcies a l'ajuda econòmica de John D. ha estat possible descobrir l'agent de la febre groga, fer desaparèixer la malària de Filipines, vacunar —durant l'epidèmia del 1932— més de 30 milions de xinesos.

John D. no anà mai a l'escola. Però quan tingué milions i milers de milions, donà 50 milions de dòlars a la Universitat de Xicago.

Lord Robert Cecil

TE setanta-tres anys. La seva carrera política és llarga com poques. Secretari d'Estat adjunt al Ministre d'Afers Estrangers en els moments més difícils de l'avantguerra, home de confiança de Lord Asquith i d'Edward Grey, els dos ministres que es veieren obligats a declarar la guerra als imperis centrals.

Ministre del bloqueig durant els quatre interminables anys de la lluita, acabada la qual fou enviat a París en qualitat de President del Consell Suprem Econòmic. Prengué part rellevant —encara que el públic l'ignora perquè la seva tasca era de comissió, de passadís— en la redacció del Tractat de Versalles.

Es més; actualment, que es venen i que ningú no els nega, els resultats catastròfics d'aquell tros de paper inoportú i venjatiu, Lord Cecil es pot vanagloriar d'ésser l'únic —o gairebé l'únic— dels polítics europeus que intentà evitar la gran calamitat de fer que els pobles de l'Europa Central i d'Alemanya se sentissin vençuts. Ell hauria volgut que els Aliats anessin contra el sistema que mena els pobles a la guerra, contra el kaiserisme, contra el tsarisme, no pas contra els que, simplement, arrossegats per una demència col·lectiva, no havien fet més que servir de carn de canó.

Després, el 1927, el Govern de Sa Graciosa Majestat l'envia a Ginebra, com a representant de la Conferència del Desarmament, una de les tantes temptatives fracassades de portar la pau sense fixar-se en la manera de combatre la guerra.

Des de sempre ha treballat per la Pau. Presidí la Societat de les Nacions durant cinc anys. Es una de les figures destacades de la Concentració Internacional pro Pau. És el President de l'Associació Internacional en defensa de la Societat de les Nacions. Es membre de deu mil societats pacifistes, conseller d'empreses editorials democràtiques, articulista, autor de llibres, propagandista per conferències, mítings, converses radiades... L'any passat, el President Roosevelt l'invità a la Casa Blanca. Justament va ésser mentre estava conversant amb el President ianqui, en la seva primera entrevista, que un secretari del somrient Francklin entrà en el despatx i tot tremolós per l'emoció comunicà a l'il·lustre visitant la gran nova.

—Acaben de cablegrafiar que us han concedit el Premi Nobel de la Pau.

I Lord Cecil, tranquil·lament, comentà:

—Tan aviat?

Tan aviat? Cinquanta-tres anys de lluita seguida, inlassable, li semblen pocs. Els seus mèrits no els troba suficients. No és pas modèstia, perquè Lord Cecil ha gaudit de tots els honors que puqui gaudir un polític britànic— que són els més grans del món—; és ric, no té preocupacions particulars. Es a dir, no necessita, per a res, de la falsa modèstia. Es pot sentir orgullós de la seva obra.

Fa uns dies, arrel de la dimissió de Mr. Eden del «Foreign Office», un periodista li féu un interviu.

Lord Cecil declarà que no creia que, per ara, la guerra esclatés. Però que no pel fet de manca l'esdeveniment material, la Pau deixava d'ésser menys amenaçada. Les nacions s'armen, els homes comencen a crear-se una mentalitat de guerra. Els pobles afilen les dents. I els dictadors es disposen a aprofitar-se de la pell de gallina que tot això produeix en les masses per a obtenir, sense massa despesa d'energies, victòries que d'altra manera serien impossibles.

Si cal, però, reforçar la Societat de les Nacions. La cooperació internacional lleial. Però mentre hi hagi pobles esclaus, això no serà possible. Per a mantenir la pau, primer se l'ha de voler. Per això Lord Cecil aprovà la sortida d'Eden del Govern de Mr. Chamberlain.

A Amèrica, amb la seva mania infantil de donar títols a tothom, nomenaren a Lord Cecil «el tècnic de la Pau». Mai un títol no ha estat més ben guanyat que aquest.

L'edat de les coses modernes

Quantes d'aquestes coses que ajuden a fer-vos el confort «modern» han estat inventades fa centenars d'anys!... Molts més que els que vosaltres suposeu, enduts per la presumpció gratuïta de la grandesa i l'omnipotència del que els periodistes ramplons anomenen «el segle de les llums».

I quantes de les coses que, de tan freqüents i lògiques com les trobem, ens semblen ésser eternes, haver existit des de sempre.

Vegeu, sinó:

Guido d'Arezzo, el 1022 (fa nou segles) inventà les notes de música i el pentàgrama.

Les ulleres no existeixen fins al 1300, almenys a Europa, perquè abans, aquests adminiculs que ornien els nassos rutilants dels curts de vista ja eren coneguts... a la Xina.

Les cartes de joc no foren creades fins al 1380 i el que les inventà no tenia altra intenció que distreure els moments de folia de Carles VI de França.

I la pintura a l'oli? Oi que sembla que deu existir des que es pinten teles? Doncs, no. Van ésser els germans Van Dyck els que, el 1420, varen descobrir aquest nou procediment pictòric, en el seu taller de Bruges.

Quina trista vida la dels homes que viviren abans del 1570, any en què Jean Nicot portà a França les primeres plantes de tabac!

Les agulles foren inventades el 1570.

Com s'ho deurien fer, els que tenien feina de nit i els sobrava son? Perquè el cafè no fou emprat com a brevatge fins el 1660.

I, per acabar, els mocadors no apareguren en l'ús diari i en les modes fins cap allà el 1600. Abans, les dames portaven, una tira de tela blanca enrotllada en la màniga dreta i quan els mocs sobresortien de les seves fines narius vermellletes, es portaven delicadament el braç a l'alçaria del nas i se'l refregaven amb fruïció.

Ja ho sabeu!

7 ratlles de Hitler i 4 de Mussolini...

...posades a subhasta

—Deu mil!
—Quinze!
—Trenta mil!
—A la una, a les dues, a les tres! Adjudicat per 30.000 francs aquest autògraf de Monsieur Hitler.

Són set ratlles del «führer» nomenant conductor militar de la Unió de Combat el capità von Rohem. Està signat a Munich, el 5 d'abril del 1924.

Un del públic murmura:

—Qui li ho havia de dir a Rohem, que al cap de deu anys de rebre aquest nomenament seria assassinat per les mateixes mans que el signaren!...

Heute wurde Rohem als militärischer Leiter des Kampfbundes. 27 Befehle für den Kampfbund. Anordnungen zur für diesen Krieg. Rohem ist der Leiter des K.A. der K.S.D.A.P. heute...

Adolf Hitler

München den 7 April 1924

Però el subhastador continua:

—Ha estat una veritable sort, trobar aquest manuscrit. L'amo del Reich no acostuma a repartir autògrafs. Quina escriptura més singular, senyors! Lletres petites, plenes de «potes de mosca», ratlles regulars i la signatura mirant avall, inclinada! Ben diferent de la d'aquestes quatre ratlles que anem a posar a la vostra consideració. Vegeu:

—Es de Mussolini. Tota una pàgina per quatre ratlles justes d'escriptura brutal, plena de taques i irregular, amb lletres aixafades damunt el paper.

La conquista dello Stato è parte del fascismo. I farò una nuova comunione. Io sono il fascismo nella persona di Mussolini. del suo Consiglio.

Són el darrer paràgraf del seu article «La conquesta de l'Estat pel feixisme». Qui sap com han anat a parar a mans del seu propietari actual...

Però la xerrameca inesgotable del «speaker» és tallada pel crit sec d'un col·leccionista:

—Dos mil!
—Tres!
—Cinc!
—Vuit!
—Deu mil!
—A la una..., a les dues..., a les tres. Adjudicat per 10.000 francs l'autògraf de Monsieur Mussolini.

Heus ací una nova que no deu pas haver afalagat gaire el dictador del Palazzo Venezia. Sempre li queda, però, el consol de les noves que rep: «Nou bombardeig de Barcelona. Tres-centes bombes sobre Castelló....»

MARTÍ NIEMÖELLER

OFICIAL DE SUBMARI I PASTOR ANTI-NAZI

ELS que durant la guerra seguiren els esdeveniments de la lluita a través dels diaris, ben repapats en un balanci de la galeria, deuen recordar encara un episodi del final del conflicte. Una part de l'esquadra alemanya havia estat lliurada als anglesos, d'acord amb les estipulacions de l'armistici. Una altra part es suïcidava voluntàriament, enfonsant els vaixells a Scapa Flow. Només una unitat de la marina germànica, un submarí, es negà a obeir les ordres de Berlín i ni es lliurà a l'enemic ni es suïcidà. Una sola unitat va entrar al port de Kiel i el seu comandant, deixant l'uniforme plegat damunt la seva llitera l'abandonà a les aigües grises del gran port militar alemany. Era el submarí Niemoeller.

Aquesta escena s'ha anat repetint moltes vegades, en el curs de la vida difícil de Martí Niemoeller. Es com una mena de resum del seu caràcter i del seu destí.

El submarí entrà en la llegenda. Les noies alemanyes somniaven en el capità coratjós, els «junkers» elogiaven les seves proeses d'assassi de les mars. Però el protagonista d'aquestes lamentables aventures s'arrossegava per Hamburg, per Berlín, malguanyant-se la vida fent de manobre, de pintor, de metallúrgic. Ell se sentia un combatent de la vella Alemanya, de l'Imperi, Pel moment, era un combatent sense armes.

Però aviat trobà un substitut al canó llança torpedes, al qual estava acostumat. Tingué la bona pensada d'escriure les seves memòries de combatent. I veié, pel nombre d'exemplars venuts, que encara quedaven, en el seu país, molts «vells patriotes» que sospiraven per una revenja.

Els fets li demostraren que, en efecte, en quedaven, Hitler i Ludendorff es subleven a Munich, el 1933. Niemoeller forma part del partit nazi. Aviat, però, se separa del pintor de parets, pel qual sent un gran menyspreu. «El saltimbanqui de cerveseria», l'anomena...

Ell no es sotmet a una disciplina. Ell és un protestatari. La seva missió és aquesta: protestar, vetllar per la puresa de la vella Alemanya. I perquè aquesta puresa no és pas de la devoció de Hitler, precisament és pel que se separa del que més tard serà el «führer».

I el «führer» no oblida. Puja al poder i tot seguit fa muntar la guàrdia al seu ex-amic. Aquest, mentre, ha estudiat, ha devorat les disciplines, s'ha sentit empès per la mística pràctica del protestantisme i ha assolit ésser nomenat pastor de la parròquia de Dalhem.

Un cop el Tercer Reich en marxa, Niemoeller fa de les seves prèdiques, mítings; de la seva església, sala de protesta. Les seves prèdiques són discursos inflamats, contra els que volen dividir d'església, «base del nou Imperi que ha de ressuscitar la vella Alemanya. Aquest és el seu leit-motiv. Però els fidels no es preocupen gaire de les qüestions dogmàtiques, de la puresa de les regles que els discordeja. Els fidels han deixat el lloc al públic, a la massa. Les quatre parets nues de l'església de Dalhem no poden contenir els nous aficionats als sermons de Niemoeller. Els carrers i la plaça del poble estan atapeïts. Els altaveus porten «la bona paraula» a tots els recons de la vila. Es, cada diumenge, un acte de protesta. Gent de tot el Reich acudeix a aquestes cerimònies religioses que encobreixen el sentiment antinazi del poble.

Hitler amenaça. Goebbels contesta, rabiós, els discursos del pastor. La premsa intenta desfer la seva llegenda heroica i l'insulta, el calümnia. Però els sermons són escoltats, cada setmana, per més gent. Circulen taquigrafats en còpies a màquina, a mà. Es va creant un nucli d'oposició, al qual s'acullen els que no són prou coratjosos per a lluitar amb el «Front de la Llibertat», els que no senten les idees de llibertat, sinó més aviat, les anti-gües concepcions de l'Imperi, trepitjades i befades pels nazis.

I ve el procés. Martí Niemoeller és detingut —fa nou mesos— acusat «d'a-

temptats a la seguretat de l'Estat, insults als dirigents del Reich i d'arguments falsos». Es un procés llarg. El pastor recusa els seus defensors, massa tebis. Es vol defensar ell mateix i no li ho permeten. Les sessions es veuen a porta tancada. Declaren altes personalitats. Els jutges, finalment, traient forces de la flaqueza, es veuen obligats a dictar una sentència absoluta.

En sortir del Palau de Justícia, Niemoeller és detingut per un equip de les Seccions d'Assalt i traslladat a una presó privada del partit nazi. D'allí a un camp de concentració. Encara hi és.

Heus ací la vida difícil i —a la seva manera— heroica, d'un home que es creu destinat a una missió patriòtica: restaurar la vella Alemanya. No confonguem: no és un liberal, no és un demòcrata ni un revolucionari. Es, simplement, un enemic del nazisme. Ja és quelcom.

LA DANSA ES MOVIMENT

per
Sebastià Gasch

Ara el cinema conservarà
aquest moviment per a
les generacions
futures

RODANT
«LA MORT DEL
CIGNE», UN FILM
SOBRE LA DANSA.

Heus ací Mlle. Slavenska, de l'Opera de París, guiada per Serge Lifar (a la dreta) i per Jean Benoit-Lévy (a l'esquerra), realitzador del film

LA DANSA EN EL CINEMA. — Quan Jean Fontain dansa...

A París, un jurat, afortunadament insensible a les maniobres d'última hora, acaba d'atorgar el Gran Premi de la Cinematografia al film «La mort del cigne», tret d'una novel·la de Paul Morand que tracta de les alegries i les penes de les dansarines de l'Opera.

Jean Benoit-Lévy, director de «La mort del cigne», ha dedicat sis mesos de la seva existència a la posta en escena d'aquesta pel·lícula. Tothom sap que Benoit-Lévy és un artista hàbil a manipular les llums i les ombres i alhora un psicòleg destre en escrutar les ànimes. El que no se sap tant, però, és que professa un culte exagerat per la documentació. Per a filmar «La mort del cigne», s'ha instal·lat a l'Opera de París i hi ha viscut durant sis mesos. L'han vist a les sales de classe, als assaigs, a les representacions...

Serge Lifar, el famosíssim ballari, s'ha ocupat de tota la part coreogràfica del film. Serge Lifar està molt content. Content del film i del premi que li han atorgat. Content com ho estava a disset anys quan Serge de Diaghilew el cridava a París per a reforçar la tropa famosa dels Ballets Russos, primera —i modesta— etapa de la seva carrera...

—Tinc diverses raons —ha declarat— per a alegrarme de la recompensa que ha obtingut «La mort del cigne». Aquest film, en efecte, marcarà una data, perquè amb ell comença la veritable transcripció cinematogràfica. Com es dansava abans tal o tal ballet? Només ho sabem pel que podem imaginar, segons el que hem llegit o sentit dir. La tradició és oral. Ara, en canvi... La dansa és moviment. Ara, el cinema conservarà aquest moviment per a les generacions futures.

Serge Lifar té tota la raó. Sí, és el cinema que conservarà el moviment de la dansa per a les generacions futures. Es d'això que parlarem avui.

El cinema, en efecte, constitueix un mitjà inapreciable per a perpetuar un art tan moridor com és la dansa. Un mitjà molt més precís que tots els que s'han emprat fins ara per a fer durar, si no per sempre, almenys per molts anys, un ballet. Passem-los breument en revista.

(Acaba a la pàgina 30)

LA DANSA EN EL CINEMA. — Eleanor Powell, tal com la veurem dansar en el seu pròxim film. Sola i —per primera vegada— amb un partenaire: Georges Murphy.

“La veritat, heus-la ací...”

...declara MARLENE DIETRICH,

«Tren transatlàntic del *Queen Mary*, retràs. Arribarà a 1 h. 18.»

Aquest anunci fixat en el hall de l'estació de Saint-Lazare de París, causà una dolorosa sorpresa a tots aquells que s'havien mobilitzat a les deu del vespre per a anar a rebre Marlene Dietrich, l'arribada de la qual era prevista per a un quart de dotze. Però...

Un quart de dues de la matinada, és una mica tard! I feia tant de fred...

A poc a poc, el grup d'admiradors de la *star* s'anà aclarint. A les dotze, no quedaven més que els fidels. Una dona jove molt elegant que l'any passat havia sortit als diaris retratada amb Marlene: l'amigueta russa que molts havien pres per la seva filla. Al seu costat, un home molt esvelt i molt esportiu, Eric Maria Remarque, que és a París fa dos dies. I un escriptor alemany que ha escrit les cançons que han fet famosa Marlene.

El «pullmann» s'atura, i heus-la ací! Es ella! Tothom la reconeix degut al seu capell. Només ella porta aquests capells!

Més empentes, congratulacions vehements... I, dins d'un auto luxós, entre Marlene i el seu marit Rudolf Sieber (que ha anat a esperar-la a Cherbourg), un periodista del popular *Ce Soir* disposat a iniciar l'etern interrogatori:

—Per molt de temps a París?

—Vuit dies. I després aniré a Suïssa a veure la meva filla. Algunes setmanes de repòs em són necessàries. Aniré després a Itàlia, on penso fer un viatge bastant llarg.

—Molt bé, molt bé! Però, els vostres projectes? No veniu pas únicament per al paisatge, oi?

—Ah! S'han dit tantes coses de mi, dels meus projectes! Tot això és fals! El que és veritat, i bé!, us ho vaig a dir. I això sí que és veritat. Podeu ben creure-ho. Acabo de signar un contracte per a dos films amb la Columbia. El primer serà dirigit per Frank Capra. Hi jugaré el rol de George Sand. Aquest film no serà rodat fins a la tardor. He de tornar allà a l'agost per a començar el treball.

—Digueu ben clarament que tots els rumors que han corregut i trobat lloc en certs diaris segons els quals Hitler m'havia nomenat «actriu d'ho-

que acaba d'arribar a París

nor del III Reich», són desposseïts de tot fonament.

»D'altra banda, la persona que s'hi atrevis, encara que fos Hitler, coneix per endavant la resposta que l'espera.»

Ja és sabut, en efecte, que Marlene és una de les militants més actives de la lliga antifeixista de Hollywood.

—Contràriament a tots els rumors que han circulat, continua dient, no filmaré «La madona dels sleepings».

Cal dir que cap proposició d'aquestes no m'ha estat feta.

»Estic ací en vacances. Quan torni als Estats Units, començaré la sèrie d'emissions radiofòniques per a les quals acabo de signar un contracte.

—Filmareu a París?

A aquesta pregunta, Marlene no contesta de seguida. Però el seu somriure deixa endevinar que la notícia que havia corregut sobre aquesta possibilitat serà aviat una realitat...

CADA 10 DIES Una estona de POLÍTICA

per JOAN SAURET

Una crònica amb col·laboració

Ja és sapiguda l'aversion que tenen els periodistes a llegir el seu diari. A penes si repassen llurs treballs. Per això a En Duc Salvat li'n passà una que el féu tremolar d'ira.

—Saps —li va dir un company— que has estat molt encertat en la presentació del diputat X?

El redactor de «El Diluvio» restà sorprès, no sabia de què li parlaven. Repassà la crònica parlamentària i exclamà:

—Això vaig escriure? No, no és meu!

Com que la broma afectava un diputat molt amic seu, corregué a la Redacció i a la impremta.

—Quin linotipista ha compost la meua crònica?... Per què em fa dir el que no escric?

Li ensenyaren les quartilles i que, d'a tot petrificat, la facècia era allà ben clara i ben patent. Un periodista aprofità una petita absència d'En Duc i Salvat i li anà seguint la «informació» a seguida de la qual, sense adonar-se'n, continuà el redactor de «El Diluvio».

Una sirena prudent

En una masia catalana s'hi instal·la la secció d'una companyia de soldats. Tot de sobte la sirena acabada de muntar delata l'aviació enemiga. Hom corre a refugiar-se als cellers de voltes de pedra.

—Bona estrena, noi. Has avisat quan els avions ja havien passat.

—Volieu, potser, que toqués abans per a posar-vos a córrer i així descobrir-nos des de dalt? Tàctica, nois, tàctica!

CORPUS DE SANG

COM cada any la premsa ha publicat un solt d'una vella entitat nacionalista que recorda als catalans l'efemèride del 7 de juny i a l'ensens els invita a congregar-se al redós de l'efigie d'aquell gran i arborat nacionalista que es digué Pau Claris.

Fa alguns anys que s'encetà en la Comunitat nacionalista una discussió sobre la conveniència de posar al primer pla de les commemoracions la data del nostre Corpus de Sang. Un gran escriptor ho abonava amb arguments arrencats de les seves investigacions històriques i de les quals se'n dedueix la necessitat de donar un major relleu nacionalista a la una mica massa oblidada figura de Pau Claris. Però l'adhesió unànime i emocional amb què el nostre poble subratlla l'11 de Setembre féu abandonar aquells propòsits i resta aquesta data ja definitivament consagrada com a efemèride nacional més important per retre's en ella el tribut col·lectiu als màrtirs del setge de Barcelona.

Tot i això no s'ha d'abandonar el nobilíssim i patriòtic desig de rememorar escaientment el nostre Corpus de Sang. L'hem d'arrencar del rengle de les dates sense relleu per a classificar-la adequadament, com una festa patriòtica que assenyala un punt importantíssim de la nostra història, puix en ell hem après tots a salvaguardar la nostra dignitat, sentiment aquest que és, sense dubte, el millor que hem de legar a les nostres generacions.

S'ha demanat a l'Ajuntament de Barcelona el trasllat de l'estàtua del gloriós diputat Pau Claris a un lloc més cèntric de la nostra ciutat. Cal insistir-hi i això és el que esperem que facin totes les nostres entitats nacionalistes que veuen representat en la noble figura d'aquell canonge el nacionalisme pur que ens reclama la Pàtria.

Cal jugar net

En ésser evacuada una població d'un sector lleidatà un pagès eixerit se n'anà a amagar-se al planell d'un cim de muntanya de la vora. L'home s'instal·là tot el còmodament possible en una espècie de cova que s'enfonçava en la serralada. Allà gaudia a pler perquè veia als seus peus, en una gran extensió, i sense el mínim risc, les operacions dels dos exèrcits combatents. Pel seu damunt passaven els avions i els comptava. L'espèggar dels canons i el foc de fuselleria constituïen per a ell un esplèndid espectacle.

Un dia quan s'estava mirant la feina bèl·lica que es desenvolupava allà baix li comparegueren, de sorpresa, uns quants móros, la qual cosa li causà la més gran estupefacció. En veure's copat en el mirador introyable el pagès contemplador exclamà tot d'una:

—Ep, això no val!

DESAPAREIX UN DIARI

Un redactor del nostre estimat col·lega «La Publicitat» aprofita la diligència d'un ciclista d'un Departament Oficial per a trametre l'article a la Redacció. El «boy» agafa la bicicleta i se'n va a fer l'encàrrec. A la tarda, el redactor no sap el perquè torna a trobar damunt la seva taula el sobre que conté el treball periodístic. Crida el ciclista i aquest diu de la manera més natural:

—«La Publicitat» no hi era.

—Podies haver deixat l'article a la bústia...

—Impossible, ha «desaparegut» tota «La Publi»...

Era cert, l'aviació enemiga havia deixat els nostres amics del diari catalanista sense ni rastre de casa.

"I QUINA LLUM MES ESTRANYA

Fanals i fanalers

PER
JOAN AMADES

S ON en gran nombre les necessitats creades per la vida moderna que es fan absolutament necessàries i indispensables a l'home d'avui i que els nostres avis no en sentien gens de necessitat i que àdhuc portades al grau de perfecció i d'intensitat dels nostres temps, segurament que els haurien molestat. Entre les moltes millores que els nostres besavis no fenturaven pas, figura la de l'enllumenat; els vells barcelonins no sentien pas la necessitat d'una gran claror i feien una vida adaptada a les hores de claror, i quan es feia fosc es tancaven a casa i ben poc circulaven, sobretot les dones, i majorment les donzelles era molt mal vist que anessin pel carrer més enllà de les nou del vespre. Diu el refrany: .

Al toc d'oració,
les minyones de recó.
La queda tocada
la donzella retirada.

Tocades les nou ningú no podia tenir encès cap llum que donés claror al carrer. L'obligació més antiga era l'anar a dormir i l'apagar en absolut tota mena de llum; però més modernament aquest rigorisme es va atenuar i s'obligà només a no tenir llum que donés al carrer i a no fer gens de soroll de cap mena que pogués donar a entendre que encara hi havia qui més enllà de les nou no era a dormir. Passava una ronda que obligava al compliment rigorós d'aquestes ordres. La ronda, primerament, estava formada per quatre homes i un caporal; però temps ençà es va anar reduint fins no restar més que un soldat i un caporal, o siguin dues persones. El nombre dos, atesa la seva figura, és humorísticament anomenat el geperut, nom que irònicament i càusticament fou aplicat a la ronda cap a les darreries que sortia i que va donar lloc a la coneguda parèmia barcelonina:

Quietud
que passa el geperut.

El fanaler, segons una capçalera de ventall de primeries de segle passat

Usada per a convidar al silenci i que hom deia quan se sentia passar la ronda.

A fi de privar i de dificultar la circulació de nit de vehicles ni cavalleries a primeries del segle passat, passada certa hora, encara s'atravesaven les cruïlles dels carrers amb cadenes. De nit només podien circular els carros dedicats a l'extracció de letrines. Més modernament circulava també el cotxe funerari de caritat i la gent associà les idees d'aquesta mena de vehicle i féu extensiu al cotxe funerari el nom del carro de la letrina.

No cal dir que si hi havia especial interès que la gent no circulés de nit, l'enllumenat públic no tenia raó

d'ésser. En ocasió de festes molt solemnes i assenyalades els punts més centrals s'enllumenaven amb teieres clavades a les parets, mena de graelles de ferro, dintre de les quals es feia cremar una quantitat de teia. Les darreres d'aquestes teieres que resten a Barcelona encara es poden veure en la paret de l'església de Santa Maria del Mar, cantonada amb el carrer del mateix nom i el dels Sombrerers. Vora de la teiera hi havia un home que amb una llarga pica l'anava furgant a conveniència per a espavilar el foc, i quan convenia, amb una escala situada allí a la vora, pujava fins al nivell de l'engraellat i alimentava el combustible. Els nostres avis encara recordaven ben bé, i, àdhuc podrien recordar-ho la gent actualment molt vella, la gran teiera que cremava davant el

QUE HA VINGUT DE NOU A ESPANYA!"

Teatre Principal les nits de Carnestoltes, que es celebrava ball de disfresses. La seva espurnejant claror s'estenia per damunt de la profunda fosca de la ciutat i prenia un aspecte sinistre. Aquest faster, cremaller o teiera, seia damunt d'un alt peu de ferro dret a terra, i el fet de la seva encesa constituïa com un reclam pels balls de disfresses.

★

L'enllumenat públic fou inaugurat l'any 1752, i comprenia la ciutat emmurallada i la Barceloneta. Només s'encenia les nits que no feia lluna, puix que quan brillava el satèl·lit amb la seva claror n'hi havia ben bé prou per a circular. Els fanals eren de fusta i tenien tres cares o vidres. La seva construcció era tan matussera i hi havia tanta fusta, que entre la petitesa dels vidres i el seu enllacament d'oli, poquíssima claror els permetia projectar. En els espais molt amples com la plaça del Palau, per exemple, els fanals estaven situats damunt d'altres estakes o pals de fusta, també molt revinguts i matussers, i pels carrers penjaven d'una estaca clavada a la paret, que feia com de grua. A la punta de l'estaca hi havia una petita politxa per la qual passava una cordeta prima que sostenia el fanal. La cordeta seguia per l'estaca i per dintre d'una canal feta en la paret de la casa; la cordeta baixava fins a un punt on es pogués fàcilment abastar amb la mà; la canal acabava amb una porteta, que hom tancava amb pany i clau. Per encendre el fanal calia obrir la porteta, afliurar la corda i fer baixar el fanal fins a poder-lo encendre, i un cop encès es tornava a pujar al seu lloc, es tornava la cordeta dintre de l'espai fet a la paret ja expressament i es tancava a la portella.

Les nits de vent els fanals balancejaven tant, que a vegades àdhuc arribava a abocar-se l'oli del llantió. Una bromada d'estudiants i de la fadrinalla àvida de divertir-se era voltar sobretot pels carrers poc centrals amb una perxa alta damunt la qual portaven un vidre o altre estri tallant, que en acostar-lo a la corda que sostenia el fanal, la tallava i el fanal queia a terra amb gran estrall i amb la subsegüent fosca. Voltà pels carrers de la nostra ciutat un beneït excessivament alt, tant, que arribava fins abastar els

fanals. S'entretenia a seguir els fanalers i tal com encenien els fanals ell els anava apagant. La mainada li anava al darrera, i per a convidar-lo a fer la seva beneiteria li cridaven: bufa! bufa!, terme que li va quedar per nom i que ens recorda la comparança barcelonina:

Alt i prim,
parent d'en Bufa.

La millora comportà la creació d'un nou ofici: el de fanaler. La ciutat en tenia seixanta, que eren els que calien per al bon compliment del servei. Havien d'encendre i apagar els fanals. Portaven una grossa caixa plena de llantions. En apagar el fanal treien el llantió i n'hi posaven un altre de ple, el qual encenien el dia següent a l'hora adequada. Havien també de fregar els vidres dels fanals, que s'enllaçaven molt i privaven el pas de la prou poca claror que feia el gresollet d'oli amb recipient de llauna. Els fanalers tenien la seva seu en l'antic palau menor, dit també casa dels entremesos i més modernament casa dels gegants, per ésser on es guardaven els entremesos i els gegants de la ciutat, edifici establert en els terrenys que avui ocupen els carrers del Palau, Cervantes i Comtesa de Sobrediel i que tenia la seva entrada pels carrers dels Gegants, carrer que prengué el nom de l'indicat edifici. En la casa dels Gegants es guardaven, omplien i netejaven els llantions i d'allí sortien i allí tornaven els fanalers.

La feina del fanaler fou presa humorísticament pel poble, que li feia gràcia que per encendre un fanal que gairebé no feia gens de claror, calgués tanta mecànica, i d'ací el qualificatiu de fanaler i la forma verbal de fer fanals aplicats als qui donen importància excessiva a coses fútils. La il·luminació per gas produí gran sensació. S'inaugurà l'any 1842, i no pas a tota la ciutat alhora; començà pels barris de la Barceloneta i de Santa Maria i s'anà estenent a d'altres barris. Les proves es van fer amb aquells dos fanals de peu que fins ara hi ha hagut al peu de la porta principal de Santa Maria. Per a provar la gran lluminositat del nou sistema, un home es situà a l'indret del carrer de l'Ar-

genteria, on comença a aixamplar-se, i des d'allí llegí perfectament el Diario i una vella de setanta anys, des del mateix lloc, va cosir roba negra. Aquests dos casos foren presos com a tipus de ponderació i tothom les retreia en voler ponderar la gran lluminositat del nou sistema. Un detall que cridà poderosament l'atenció del poble fou que el gas es pogués encendre sense flama i amb un misto d'esca. La gent de fora que no ho havia vist no ho volien pas creure de cap manera. Es publicà un ventall propagador de la millora, que al peu deia:

I quina llum més estranya
que ha vingut de nou a Espanya!
Crema sense ble
apenes amb una canya
s'hi acosta el fanaler.

A frec de l'establiment de l'enllumenat per gas es conegué el petroli, que se l'anomenava xiste, que pretengué combatre i desterrar el gas. Però aviat es veié que no hi podia. En ple domini de l'electricitat subsistien encara alguns fanals d'oli, que nosaltres hem aconseguit en barriades molt extremes i poc poblades, com Can Tunis i altres verals propers a la muntanya de Montjuïc.

—Ha estat creat un equip de bussos-espiritistes.

—...?

—Per a buscar els submarins fantasmes.

(De L'OUVRE, París)

Als EE.UU., entre les 18 i mitja nit, és el moment en què hi ha més avions en vol

P. V. ha publicat en una revista especialitzada francesa, aquest interessantíssim article :

L'AVIACIO francesa de transport ha publicat la seva estadística de 1937. Simultàniament, l'aviació dels Estats Units ha donat a conèixer les seves dades per a admiració de quants s'hi interessin.

La seva lectura no té cap atractiu. Però un cop empassada la píndola, i feta la digestió, l'efecte no deixa d'ésser eficaç. Es, a la vegada, una lliçó de grandesa i de modestia. Hom se sent solidari d'un moviment gegantí de progrés material, i es sofreix, com d'una malaltia, del lloc modest de França. i àdhuc d'Europa —deixant de banda el cas de la U. R. S. S.— en aquest domini de l'element menys ponderable de la naturalesa.

Durant aquest any del 1937, mentre els nostre avions —els avions d'Air-France i d'Air-Afrique— transportaven menys de 90.000 passatgers, els serveis americans transportaven més d'un milió de persones. Exactament: 1.268.000, *catorze vegades més*. Mentre els nostres Potex 62, els nostres vells Lioré 242 i els aparells militars transformats en avions postals, transportaven 557 tones de periòdics i lletres, els Douglas DC 3 de les companyies americanes passejaven tres-cents milions de plects, 11.000 tones, *vint vegades més*.

Pot dir-se que no hi ha proporció possible entre l'aviació comercial americana i la francesa, com tampoc no n'hi ha entre els territoris geogràfics dels dos països; els americans són rics

i poden permetre's el luxe d'uns transports aeris ràpids i abundants, encara que siguin deficitaris. A aquests contradictors, que són igualment uns escèptics, quant a potència americana, se'ls pot contestar citant aquesta proporció aproximadament exacta: per cada quilòmetre recorregut per un avió de transport, el contribuent del Tennessee o del Colorado paga cinc o sis vegades menys que el contribuent francès.

La velocitat ha fet allí progressos sorprenents: es pot anar, actualment, en quinze hores i deu minuts de Nova York a Los Angeles (o sigui el mateix que de París a Bagdad), mentre que el millor tren aerodinàmic necessita tres dies i tres nits per a recórrer les quatre mil milles que separen les dues localitats.

Fà deu anys, els avions necessitaven, pel mateix recorregut, trenta-cinc hores, és a dir, que en dos lustres la velocitat pràctica de l'avió *ha estat més que duplicada*.

Pel què es refereix a la velocitat, França no es troba tan atraçada: l'avió de l'Air-France recorre en menys de vint-i-quatre hores els cinc mil quilòmetres que separen París de Dakar.

Quant a la comoditat, no hi ha qui pugui batre als americans: entre Nova York i Xicago, per exemple, des de l'est fins al cor de la República Federal, hi ha vint-i-tres serveis aeris diaris, en cadascuna de les direccions, és a dir, en la pràctica un cada hora —en 1932 no n'hi havia més que sis. Ser-

veis per als quals s'empren avions per a 21 passatgers, amb velocitats de 290-300 quilòmetres, per hora. Entre París i Londres, fa solament unes setmanes que fan el servei els Blach 220, de 16 passatgers, a 270 quilòmetres per hora.

Als Estats Units, entre les 18 i mitja nit és el moment en què hi ha més avions en vol. Els passatgers prenen l'avió a la sortida de l'oficina o de la fàbrica, i arriben a la seva destinació a primeres hores de la nit, amb temps suficient per a dormir en un hotel i trobar-se l'endemà al matí descansats i disposats. Si el recorregut és llarg —Nova York-Los Angeles, per exemple— l'avió-sleeping els espera, i travessen adormits el continent «de part a part», sense adonar-se'n.

A França. A Europa podriem dir, el vol durant la nit és gairebé desconegut (exceptuant algunes línies postals alemanyes). No és que les tripulacions siguin menys aptes. Però manca l'infraestructura. Hi ha poques estacions radiogoniomètriques i gairebé cap radiofar.

Als Estats Units el pilot i el «copilot» es valien d'auriculars per a dirigir-se per entre la boira i la neu. Cada vuitanta quilòmetres hi ha un radiofar que guia als aviadors. D'aquesta manera poden franquejar els ports i congostos de l'enorme massa de les Muntanyes Rocoses. Com que aquest sistema *purament auditiu* ha tingut algunes falles, rares, però catastròfiques (el pilot, en equivocar-se de far, s'estavellava contra la mun-

Un esforç admirable

tanya), s'ha completat amb un sistema de ràdio-compassos.

A França, els terrenys comercials d'aterratge no tenen encara, almenys que nosaltres ho sapiguem, cap pista de ciment. Als Estats Units, els terrenys d'escala posseeixen dos, o tres, o quatre pistes «dures».

El balisatge dels terrenys és molt eficaç, i les consignes de pista es donen per mitjà de la *telefonía* sense fils, en llenguatge clar, per un *dispatcher* que des de la seva torre d'observació segueix els moviments dels aparells que es troben prop de la torre de l'aeròdrom.

El present, per molt meravellós que ens sembli, no satisfà als americans. Vegeu les previsions per a 1943, dintre de cinc anys.

Primer. Els avions desenvoluparan una velocitat de 450-480 quilòmetres per hora a una alçària de 8.000 metres. Podran portar de 40 a 80 passatgers, que no pagaran més de 3 o 4

centaus per *milla* (actualment 5'4).

Segon. 100.000 quilòmetres de vies *interiors* travessaran els Estats de la República Federal (ja n'existeixen més de 60.000), i 160.000 quilòmetres de vies internacionals recorreran el món.

Els coneixem massa per a no dubtar que aquests projectes es traduiran en realitats. Actualment, l'avió de 40 passatgers (Douglas DC 4) ja està acabat i volarà dins d'algunes setmanes. Els motors de 1.500 cavalls amb compressors també estan acabats. Un avió amb cabines semi-estànques (la pressió en l'interior d'aquesta cabina serà la mateixa registrada a una alçària de 2.500 metres), el *Stratolines Boeing*, està en construcció. Sis hidroavions transatlàntics, els Boeing 314, sortiran aquest estiu. La fàbrica Douglas produeix dos avions de 21 passatgers *diaris*; la fàbrica de motors Pratt i Whitney, vuit motors; la fàbrica Wringht, set.

Els terrenys d'aterratge, dèiem abans, són sorprenents. Els americans els jutgen massa petits. Per a l'exposició de Nova York, de 1939, es construeix, a North-Beach, un aeròdrom gegantí. Era necessari rebaixar una muntanya. Quinze mil obrers, trescents camions, pales mecàniques s'han posat a l'obra. Es desfà la muntanya i es tira la terra a un estany. Senzillament.

A França... No val la pena de fer comparacions. Per a igualar l'esforç dels Estats Units, per a dotar França d'una aviació comercial anàloga, cal cercar la solució d'un pla europeu. La Federació europea del transport aeri precedirà als Estats Units d'Europa.

I abans que tot, és necessari estar segur, com ho estan els americans, de poder comptar amb el viàtic de totes les energies, amb el gèrmèn de totes les grans obres: la Pau.

Un anuari dels mal pagadors...

ELS sastres de Praga tenen, des de fa molt temps, per cap de llur agrupació, un personatge molt astut, Ottokar Kriz, que troba continuament noves idees per a beneficiar els seus confreres. Així, després de les últimes eleccions a Txecoslovàquia, el senyor Kriz tingué la curiosa idea d'invitar per carta cada diputat a fer-se un vestit nou:

«Ja em perdonareu, estimat senyor, si us semblo importú. Però preneu, us ho prego, els pocs minuts que reclama la lectura atenta d'aquestes línies. Des de molt temps he remarcat que gairebé tots els diputats porten vestits vells, fins i tot quan assisteixen a les sessions parlamentàries. Es per això que em prenc avui la llibertat de pregar-vos d'encarregar sense tardar un vestit nou. Un elegit s'ha de mostrar digne dels seus representats. I, entre aquests, nombrosos són els que exerceixen l'ofici de sastre. Es en llur nom que us adreço aquesta carta...»

Com calia esperar, la idea original del senyor Kriz no passà desapercebuda. Els dairis txecoslovacs en parlaren abundantment, el públic s'hi divertí i en fi de comptes nombrosos diputats renovaren llur guarda-roba.

D'altra banda, nombrosos sastres de la capital anaven gairebé cada dia a visitar Ottokar Kriz, per a queixar-se que molts clients no pagaven les factures. Això no té res d'extraordinari sens dubte, però els sastres de Praga estaven desesperats.

Com que els mal pagadors tenien ja deutes feixucs a casa de diversos sastres, se n'anaven a casa d'altres els quals, creient heure-se-les amb clients honrats, fornien els vestits encarregats. Com llurs confreres, no cobraven ni un cèntim...

Es per això que el senyor Kriz ha proposat als sastres d'establir una mena de «llista negra», on seran inscrits els noms i les adreces de tots els mal pagadors. Com podeu pensar, els sastres de Praga han acceptat alegrement la proposició de llur president.

La creació de la llista negra no ha començat fins fa pocs dies, però més de mil noms hi figuren ja. S'hi ha homologat fins i tot una mena de rècord: el mateix nom de família s'hi retroba nou vegades, pare, fills, nebots, totes les generacions d'una mateixa dinastia no han pagat mai el sastre.

Si algú vol ara encarregar un vestit a un sastre de Praga, aquest prega primer al client de donar-li el seu nom i la seva adreça. Un cop de telèfon al senyor Kriz i verifiquen tot seguit si el nom figura a la «llista».

Autors de revistes i de cançons, ja poden fer broma, ja, amb la darrera invenció del senyor Kriz. Els sastres de Praga, ells, estan encantats de la vida...

LA DANSA ES MOVIMENT

(Ve de la
pàgina 23)

Diuen que Jean-Georges Noverre, el coreògraf francès, gran reformador, va inventar un sistema rudimentari de signes abreviatius i convencionals per a representar els passos i evolucions, tota l'estructura de les seves obres. Una mena de taquigrafia. Però una taquigrafia per a iniciats, que molt pocs sabien desxifrar. I taquigrafia de la qual, a l'hora actual, ja no se'n canta ni gall ni gallina. Molt més tard, Saint-Léon va fer una notació més perfecta. I va escriure un llibre, Sténocheréographie ou l'art d'écrire promptement la danse, publicat a París en 1852. Llibre actualment introbable, sens dubte.

Altres coreògrafs han anotat les seves danses amb un llenguatge més entenedor. Tenim al davant un curiós exemplar de Caligrafia coreogràfica, original de Ricard Moragas, ballari i mestre de ballet del nostre Liceu a mitjans del segle passat. Aquest document està compost de nou dibuixos de conjunts i solos, dibuixos d'una deliciosa i entenedora ingenuïtat, acompanyats dels respectius peus, escrits amb una cal·ligrafia tan pintoresca com l'ortografia. Heus-en ací alguns: Pas de basch, dos de frente y de Buelta; al suelo a la última figura; pianísimo los platillos... etc. Diuen que Petipa també ha deixat escrites algunes variacions dels seus ballets.

Però totes aquestes notacions van molt escasses. I els coreògrafs, desitjosos de reconstituir obres del passat, han de refiar-se molt sovint de la memòria. Per exemple, la tropa de ballets de Monte-Carlo va voler reposar Carnaval. Però Fokin, el seu autor, era a Amèrica on dirigia una acadèmia. I Woizikovski, que havia anat amb Diaghilew, i tenia un record molt precís d'aquest ballet, el va muntar. Ara, els intèrprets actuals de Carnaval el coneixen pas per pas. Quan Woizikovski es retirà, o es morí, aquests l'ensenyaran als nou vinguts. I així successivament, les reconstruccions fetes de memòria són molt freqüents quan es tracta de ballets no gaire antics.

Hi ha la fotografia, també. Però aquesta només pot donar una idea exacta de les poses estàtiques de la dansa: les cinc posicions dels peus i dels braços, les vuit direccions del cas... I cap coreògraf no podrà ressuscitar un ballet d'una altra època si només compta amb documents fotogràfics, incapaces de reproduir el dinamisme de les evolucions.

Breu: tant les notacions escrites, llegades pels mestres de ballet traspassats, com la memòria, com la fotografia, són obertament incapaces de fornir una reconstrucció exacta de ballets antics. Tot el que s'obtingui amb elles són simples aproximacions.

Però hi ha el cinema... I fins ara ningú, o gairebé ningú, no s'ha preocupat d'utilitzar-lo. I amb tot, quin document inapreciable seria un ballet filmat! L'únic capaç de rebreix una reproducció fidelíssima de passos i moviments. Un element més valuós que la mateixa realitat. Perquè relentit permetria de desmuntar un ballet pas per pas de la mateixa manera que un rellotger desmunta un rellotge peça per peça. De més a més, hi ha el color. I aviat hi haurà el relleu... El cinema a seques, entusiasmat amb aquestes noves adquisicions com un nen amb una joguina nova, potser oblidarà momentàniament el seu veritable destí, l'expressió artística, l'emoció, per a lliurar-se a la còpia servil de la realitat. Però aquestes adquisicions enriqueiran considerablement el cinema documental. I és això el que hauran de fer els que es decideixin a filmar un ballet: un document pur. Posar el cinema al servei de la dansa. No al revés, com fan les revistes cinematogràfiques, sinó fer un ballet filmat. Com el teatre filmat dels primers temps del parlat. El director o l'operador d'aquests documentals sobre la dansa hauran d'oblidar les idees pròpies, si en tenen, i limitar-se a fotografiar estrictament el que els posaran al davant.

Això haurà d'ésser la dansa filmada. Un documenta purament objectiu. Fotografiar la dansa amb un sol aparell i sense canvi de plans. Una vista de conjunt i no un

muntatge artístic. Una reproducció fidel. Un objecte d'estudi per als iniciats, que ha d'adreçar-se als professionals de la dansa, als crítics, als balletòmans...

En aquest aspecte documental s'ha fet molt poca cosa fins ara. El professor Francisc Pospicil, savi txecoslovac, ha donat en diversos congressos antropològics, a Praga, a Varsòvia, a Amsterdam, algunes conferències sobre les antigues danses guerreres entre els pobles d'Europa. I ha il·lustrat les seves teories amb films que ha rodat en els recons d'Europa on subsisteixen encara vestigis de les tradicions ancestrals en matèria de danses. El malaguanyat crític Levinson va veure aquestes pel·lícules. I li van servir per a escriure unes admirables Hipòtesis sobre la dansa popular, una de les millors pàgines de la seva obra extensíssima.

De més a més, el que Diaghilew no va fer, per què segurament no hi va caure, els seus successors, la companyia de Monte-Carlo, ho fan. La gent de W. de Basil van pel món acompanyats d'un operador que té cura de filmar tots els ballets nous que estrenen i tots els antics que reestrenen.

SEBASTIA GASCH

Gènere de Punt i Camiseria

◆ Primavera i Estiu ◆

CASA VILARDELL
C.C.

Via Dúrruti, 49 i 51 i Sucursals
BARCELONA

Escacs

Antoni F. Argüelles

pel Dr. Puig i Puig

Aprofito l'avinentesa d'escriure avui accidentalment aquesta Secció, per absència del seu redactor habitual i fundador, per a presentar-vos la figura escaquista d'A. F. Argüelles.

Es un notable problemista català, deixeble directe de Paluzie, d'inventiva fecunda i de tècnica tan extraordinària, que fins, a vegades, no és prou acurada. Den anys fa que comença a dedicar-se a la composició i ja ha assolit les màximes i nombroses distincions en concursos nacionals i estrangers: 4 primers premis, 5 segons, 3 tercers, 1 quart, 8 mencions honorífiques i 21 recomanats.

Amb motiu del tercer premi aconseguit en la competició internacional de Budapest, l'any 1933, d'una importància sense precedents, puix que hi concorregueren 555 entrades, i del primer premi del Concurs internacional de "El Diluvió", la Federació Catalana organitzà un acte d'homenatge, en el qual el gran Marín el va proclamar Mestre.

En la seva primera aparició a la palestra, en el primer concurs de "Els Escacs a Catalunya", 1928, obtingué el primer premi, la primera menció i un recomanat, tot just en el primer any de composició.

El dinamisme d'Argüelles en el camp del Problema és extraordinari: Redactor de la Secció de "Els Escacs a Catalunya" i d'aquesta columna; fundador i directiu de la Societat Espanyola de Problemistes (S. E. P. A.), principal organitzador de concursos i matxs internacionals de composició i solució, etc.

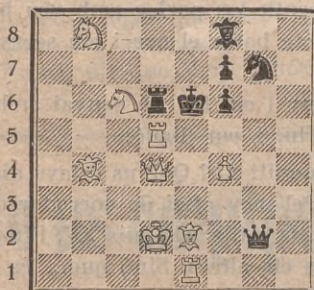
Heus ací el primer premi aconseguit en el Concurs Temàtic de la Revista especialitzada "El Problema":

Problema n.º 7

A. F. ARGUELLES

1.er Premi. Concurs temàtic
«El Problema» (1932)

Negres: 7 peces

a b c d e f g h

Blanques: 9 peces

Mat en dues

El tema Argüelles

En el problema que obtingué la primera menció en l'esmentat concurs de "Els Escacs", l'any 1928, Argüelles presentà una idea nova que pot ésser definida així: Una peça negra juga i fa

intercepció a una altra peça negra; aquesta última, al seu torn, juga i es col·loca darrera la primera, sofrint una nova intercepció, per eclipsi.

Aquest tema porta el nom del seu autor i fou objecte d'un concurs organitzat per "Xadrez Brasileiro" (1932), del qual fou jutge Argüelles. Obtingué un èxit considerable, puix que reuní 125 problemes.

Vegeu ací el problema que aconseguí el premi especial d'honor per haver presentat el tema doblat reciprocament entre les dues peces temàtiques.

Problema n.º 8

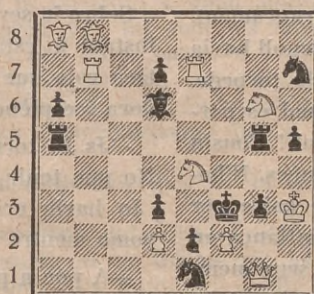
O. STOCCHI

Premi Especial d'Honor

Concurs Tema Argüelles

«Xadrez Brasileiro» 1934-35

Negres: 12 peces

a b c d e f g h

Blanques: 10 peces

Mat en dues

NOTICIARI

El mes de novembre proper tindrà lloc a Holanda un formidable torneig a doble volta, organitzat per l'Associació Holandesa de Radiodifusió. Hi prendran part, junt amb el campió Alekhine, i els ex-campions Capablanca i Euwe, les màximes figures mundials escaquistes: Reshevsky i Finc, recents triomfadors del campionat dels Estats Units; Flohr, candidat oficial al campionat mundial; Keras, el jove mestre estonià que ha triomfat en diversos torneigs, i Botvinnik, l'ex-campió de la U. R. S. S.

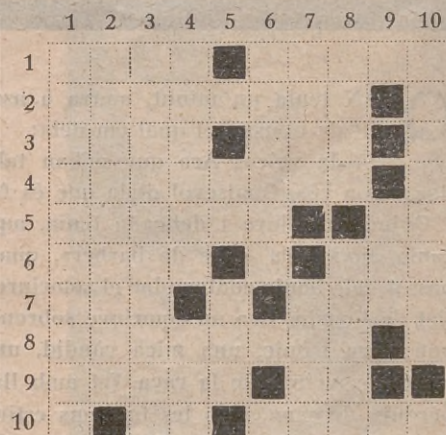
Solució del problema núm. 4

Per F. NOVEJARQUE

Jugada clau, 1. Cd5, amenaçant 2. CXC mat. Una clau excel·lent que sacrifica un cavall blanc, dona una fugida al Rei negre i desclavant un cavall negre permet a aquest de donar xac al Rei blanc. Aquests xacs són replicats per les blanques en diverses belles variants que presenten: autoclavada de cavall negre si 1... CXC+, 2. Cb6 mat; obstrucció al Rei negre si 1... Ce5+, 2. Cf6 mat; i obertura de línia compensadora en les altres jugades de xac.

Els nostres **MOTS** per **TIT** creuat si

Problema n.º 5

HORIZONTALMENT: 1. Flor. Color. — 2. Que sent amor per algú. — 3. Signe gramatical. Ressó. — 4. Amb amor. — 5. Moneda antiga. Adverbi de lloc. — 6. Quatre consonants. Mesura de temps. — 7. Lliga (en castellà). Empenta. — 8. S'arroga tots els poders. — 9. Que no fa res. Dues vocals. — 10. Carta. Que acaba en punta.

VERTICALMENT: 1. El que percep contribucions o altres impostos. — 2. Relatiu als noms propis. — 3. La Victòria de... — 4. Mullat. Propi del refredat. — 5. Llengua provençal. Esdeveniment. Circumstància. — 6. Llit per a infant. — 7. Natural del Laci. Foll. — 8. En el joc de cartes. Per tot. — 9. Cadascuna de les elevacions produïdes en la superfície d'un líquid. — 10. Afectuós.

Solució al problema núm. 4

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	N	E	C	R	O	P	O	L	I	S
2	A	B	E	U	R	A	R		L	I
3	C	E	N	A	C	L	E		L	
4	I	N	T			E	N	C	A	
5	O	I	R		E	T	E	R		
6		S	I	G	N	A	T	U	R	A
7	E	T	C			D	A	D	O	R
8	L	A		P	L	E		E	N	O
9	L		S	A	L	S		S	E	M
10	A	H		S	I		V	A	C	A

Els projectes de COUSIN

PER GEORGES
DUHAMEL

TRAD. FERRAN CANYAMERES

QUAN tenia un minut, anava a asseure'm al peu del llit de Cousin, el qual em deia:

—Ja veieu! Ara que m'han tallat la cama hi ha lloc per a vós. Qualsevol diria que és fet expressament.

Quina cara jove i delicada tenia, aquest home de quaranta anys! Els «dies de barber», quan la navalla havia passat, feia bonic contemplar el somriure perpètuament confiat de Cousin. Era un somriure sobrenatural, una mica fi, una mica irònic, una mica càndid, una mica crispat, el mateix somriure de la raça, fet amb llavis descolorits per pèrdues de sang, amb les faccions estirades per un esforç massa llarg, massa gran. Malgrat tot això, Cousin tenia un aire de confiança, de confiança en el món enter, en ell mateix, puix que ell vivia, puix que ell era Cousin.

Encara li quedava una cama, la qual, parlant francament, val a dir que tampoc no valia res. La juntura del genoll havia estat profundament consentida per un esclat de torpede. Era una cosa que no anava del tot bé i de la qual es parlava en veu baixa i moviments de cap. Però, bah! Cousin no posava especialment confiança en les seves cames. N'havia abandonat una, i no semblava interessar-se gaire per l'altra. Jo crec que Cousin no posava la seva confiança en cap punt precís del seu pit, del seu cap, o dels seus membres. Amb una cama de més o de menys, ell era el mateix, i dels seus ulls d'un verd clar en sortia una flama generosa que no sols era de la mirada, sinó també de l'ànima pura.

Quan m'asseia al peu del seu llit, Cousin em contava les seves cosetes! Sempre enfilava els esdeveniments en el punt en el qual la guerra els havia interromputs, i tenia una pau a un esdevenidor no menys deliciós. Per damunt de l'abisme turbulent i sagnant, aimava perllongar la vida d'abans fins a la vida futura. Mai verbs imperfectes, sinó sempre un etern i miracler present.

En veure el rostre animat de Cousin, jo m'esforçava per somriure.

Un dia, la seva cama començà a sagnar, filtrant-se el líquid vital per entre les venes, amb gotes que s'aixamplaven, com una suor escarlata o com rosada del malí sobre les fulles de col. Sagnà durant quatre o cinc dies. Cada vegada que això passava, se l'emportaven a corre-cuita. Li posaven tota mena de coses a les ferides i la sang parava de rajar. Quan el tornaven al seu llit, estava sempre una mica més pàl·lid. Tot passant, em deia: —«Veieu? Amb aquestes històries no es pot tenir tranquil·litat.»

Un matí vàreig asseure'm prop de Cousin mentre s'estava fent la toaleta. Gairebé no podia respirar. Malgrat la inflor del seu rostre, hom l'endevinava emmagrit, fos, devorat per un mal intern. Feia pensar amb un fruit minat pels cucs.

—Tinc —em deia— bones noves dels meus fills. Dotze i tretze anys! Com creixen! Quina ajuda més bona tindrà!... Això sí que dóna gust... Adhuc el treball em serà més plaent. El que em cal, però, és conèixer els estils.

Jo provava de somriure sense poder contenir un enconyiment de cor. Cousin se sentia enlaira't per un entusiasme líric. Amb una mà brandava la tovallola i amb l'altra el sabó. Em descrivia el seu esdevenidor com l'home que el veu al seu davant, escrit en lletres de motllo damunt dels llençols.

Sobre la seva cama embolicada, que precisament en aquell instant jo estava mirant, aparegué, de sobte, una taca, una taca roja que s'escampava amb rapidesa, una taca esfereïdora i esplèndida.

—Ja hi tornem! —murmurà Cousin—. Ja torna a rajar. No puc tenir ni un moment de pau.

Jo havia cridat. Lligaren la cuixa de Cousin amb una goma mentre ell anava dent:

—A poc a poc, a poc a poc; no us esvereu!

Deia això amb veu serena, però feble; una veu feta només amb els llavis. La sang deixà de rajar i una vegada més portaren a Cousin sobre la taula d'operacions.

Allà va haver-hi un moment de calma. Els cirurgians es rentaren les mans. Vàreig sentir-los parlar amb veu baixa del cas Cousin, i això em feia batre el cor i em secava la llengua dintre la boca.

Cousin va veure'm de lluny i em féu un senyal amb les parpelles. Vàreig acostar-m'hi, i em digué:

—No es pot estar mai tranquil! Ah! Què us estava dient? Ah, sí, parlava dels estils. Pel meu ofici de corredor d'objectes d'art cal que conegui els estils: el Lluís XV, l'Imperi, l'holandès, el modern, i tots els altres. Sinó que... és bastant difícil, oi? Ja us ho explicaré.

—Adormiu, Cousin —digué dolçament el cirurgià.

Cousin mirà la careta anestesiadora com si fos una vella coneixença, i encara tingué temps de dir-me:

—Ja us ho explicaré quan aquests senyors m'hauran enllestit; quan em despertí, vaja!

Després, sàviament, es posà a ensumar l'èter.

D'això fa ben bé un any, i penso sovint, Cousin, amb les explicacions que no m'has donat i que no em donaràs mai.

TIME IS MONEY!

MERLE OBERON

...reclama un milió!

Per 43 dies d'incapacitat de treball, a conseqüència d'haver estat ferida per un auto

MERLE Oberon, que revelà el seu talent al costat de Charles Langton, en «La vida privada d'Enric VIII», era, fa pocs dies, la principal actriu d'una escena que es descabdellava en un tribunal.

El 16 de març del 1937, Merle Oberon era víctima d'un accident d'auto. Treballava, en aquella època, en la realització d'un film, «Yo, Claudi», del qual era protagonista. Rebia aleshores 75.000 francs setmanals i havia, a la fi del seu contracte, de guanyar més de 200.000 francs per setmana.

Greument ferida per l'auto d'un garatgista, Merle Oberon fou hospitalitzada durant tres setmanes. I, entre temps, la realització del film havia hagut d'ésser abandonada a causa de l'absència de la «vedette» i, quan aquesta estigué restablerta, el film no pogué ésser reprès, per tal com els actors que treballaven amb ella havien estat contractats per altres cases.

El contracte de l'artista preveia d'altra banda que, en cas d'absència, els productors tenien el dret de no pagar-li el seu sou. Però l'advocat de Merle Oberon reclamava més d'un milió de francs d'indemnització per a la seva clienta.

—Miss Merle Oberon, diu, ha perdut quaranta-tres dies de la seva vida de «star»!

A la qual cosa, ple de sentit comú, el president del tribunal replicà:

—Si el vostre client fos un cambrer de cafè, no em diríeu que ha perdut quaranta-tres dies de la seva vida de cambrer. Us limitaríeu a dir que ha perdut quaranta-tres dies de salaris!

—Evidentment, però la vida artística d'una «vedette» de cinema és molt limitada.

—La vida de tots nosaltres és limitada —afegí el president—. El contracte de Miss Oberon em sembla ésser-li particularment favorable i, a la seva expiració, estic segur que Miss Oberon podrà encara treballar en condicions extremadament avantatjoses.

No cal dir que Merle Oberon no ha entrat en possessió del cobejat milió!

No us empipeu...

... si el barber us ha fet unes escales magnifiques en el vostre indefens clatell, sinó que *penseu*, amb alegria, que encara us hagi deixat uns quants cabells perquè un nou Figaro hi experimenti les seves inèdites habilitats.

... si quan acabeu de comprar-vos un auto nou, els amics us surten com a bolets després de la pluja. *Penseu* que desapareixeran tan prompte el vos-

tre cotxe hagi passat en mans d'un prestamista exigent.

... si, després d'ésser invitat, hàbilment us fan entendre que ha estat per compromís i que no us esperen, *penseu* que així tindreu un vespre lliure.

... si arribeu tard a la cita, *penseu* que si el retard no us empipés no seríeu mai puntual.

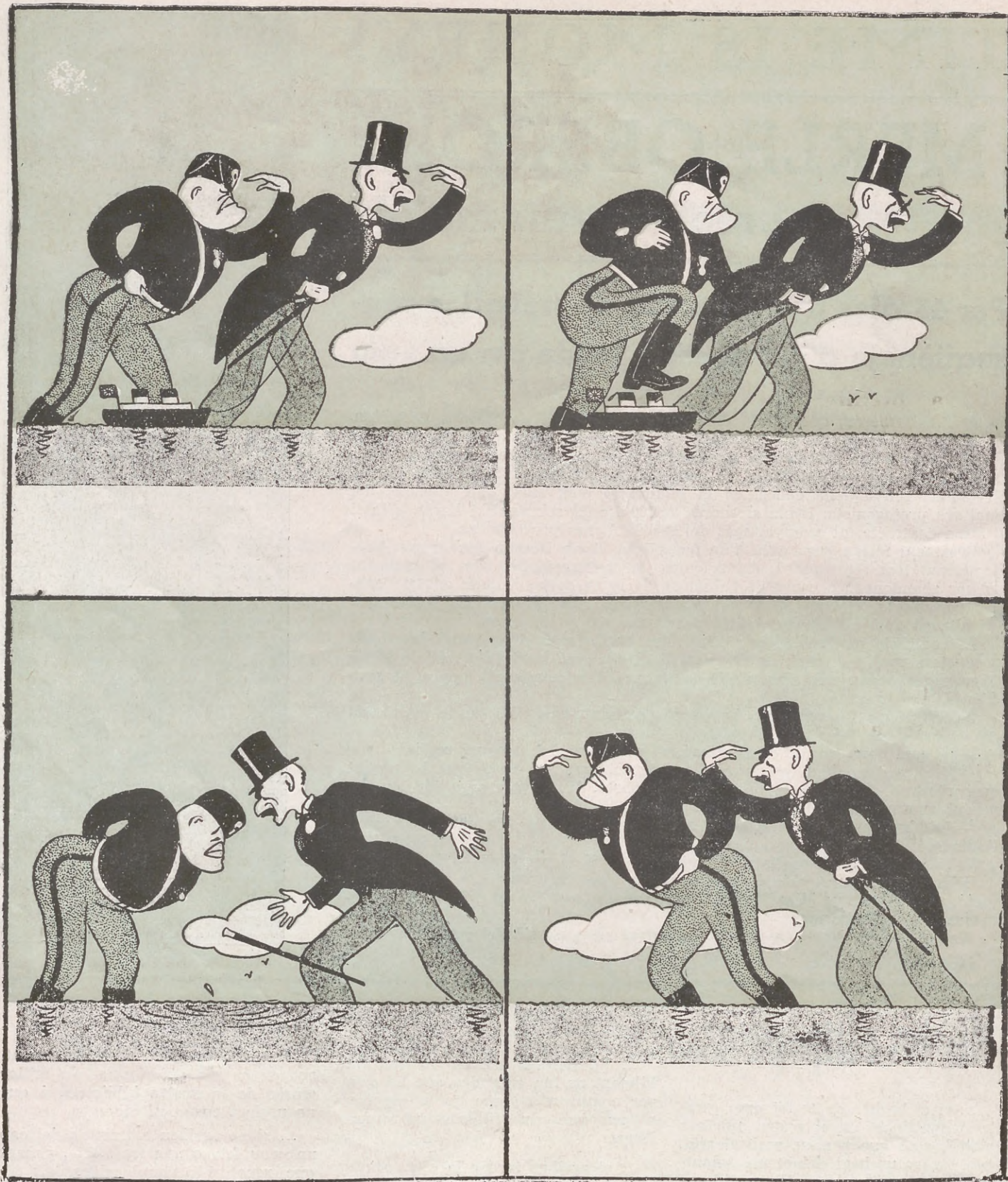
... si no trobeu el tiquet del guardarroba, *penseu* que deixant sortir tot el públic, si teniu una mica de

sort, l'abric que quedi us anirà a mida.

... si no us tornen un llibre deixat, *penseu* en els que formen la millor glòria de la vostra biblioteca i que no us han costat ni cinc.

... si no arribeu a treure's del cap un «couplet» o una frase feta, *penseu* que repetint-lo, implacables, els altres, acabaran encomanant-vos-el.

... si aquestes remarques us han avorrit, *penseu* que més avorrit estava el que les ha anotades quan s'ha decidit a escriure-les.

PATRULLATGE CONTRA LA PIRATERIA

Crockett Johnson ha publicat, a «New Musses», de Nova York, aquest punyent «cartoon», que evoca, amb una simplicitat extraordinària, les negociacions anglo-italianes sobre la pirateria i que demostra com és enganyat, per Mussolini, el «prémier» britànic, Sir Neville Chamberlain.

Un dia

de Novembre

COMEDIA EN UN ACTE. ORIGINAL
de J. ROIG-GUIVERNÀU.

L. 160

Barcelona, novembre del 1937, al cap
d'un any de l'heroica resistència de
Madrid davant l'invasor.

Obra premiada en el
Concurs d'obres de Cara
a la guerra de la "Federa-
ció Catalana de Societats
de Teatre Amateur",
categoria "Reraguarda",
i estrenada al "Teatre
Català de la Comèdia"
pels elencs de guerra de
la mateixa Federació, el
dia 8 del corrent mes
de maig, sota el següent
repartiment:

Lord Allen, Joan Permayer. — Lady
Cristina, la seva muller, Concepció
Vicens. — Daisy, filla del matrimoni,
Pilar Montejo. — Peggy, amiga de
Daisy, Mercè Dutrem. — Doris, ser-
venta, Josefina Déu. — Samuel, ser-
vent, Joan Déu. — Sir Clive, promès
de Daisy, Llorenç Sans. — Lord Cur-
zon, Manuel Mingo. — Lord Snell,
Amadeu Arqué. — Von Kramer, de
l'Ambaixada alemanya, Climent
Borrelles. — Romagna, de l'ambaixa-
da italiana, Ricard Escoté. —
Dormey, de l'Ambaixada francesa,
Josep Llopis

Decorat de Ricard Arenys

Direcció artística: Ambrosi Carrión

L'ESCENA

Un dia de novembre —de novembre del 1936— a Londres, a la casa dels Allen, a Regent Park. Sitting room de proporcions àmplies, en angle agut, el vèrtex del qual és al fons, un xic a la dreta de l'espectador. Aquest costat de la dreta del saló es perd a primer terme, després de deixar, a la nostra vista, un oli representant un guerrer —possiblement un antic membre de la família—, i un finestral que cau sobre el jardí, jardí que no podem veure perquè és l'hora del te i, a Londres, a les cinc de la tarda d'un dia de novembre, ja és de nit, i perquè, d'altra banda, unes finíssimes cortines de color crem no deixen que cap ull indiscret pugui veure el que passa al Sitting room dels Allen, la poderosa —pels seus diners— família dels Allen...

Davant del finestral, unes còmodes butaques de cuir.

Partint del vèrtex del fons cap a l'esquerra, l'escalfapanxes i, al damunt, a la paret, un escut d'armes. A l'esquerra de l'escalfapanxes, un altre guerrer, però aquest no és a l'oli: es tracta d'una armadura de mida natural que fa guàrdia a l'inici d'una escala de fusta que puja al pis superior. Damunt del guerrer, i seguint l'escala, uns quadres de temes marins, de quan Nelson feia tómer, a les mars, la poderosa Anglaterra... I, a peu pla, seguint cap a l'esquerra, uns seients també de cuir, com els del finestral, però separats d'aquells per una taula de centre sòlida, damunt la qual, en contrast amb tot, veiem un superdreadnought, en miniatura, de la moderna "Home Fleet"...

A primer terme de l'esquerra, la porta que comunica el saló amb les altres dependències de la casa, porta no visible, perquè una pesada cortina de vellut vermell ens la priva. I una altra sortida a la dreta, més ençà del finestral, que tampoc no veiem, puix que es perd entre caixes.

Un llum; uns quants llibres, revistes i diaris damunt la taula; un curós encatit que priva que cap soroll torbi la pau i la tranquil·litat de Lord i Lady Allen i un decorat a base de color de cafè fosc completen la presentació del sumptuós escenari on es desenrotlla la nostra història.

L'ACCIÓ

Quan s'alça la cortina, ningú en escena. Es percep la remor d'un piano llunyà —al pis de dalt el telefeja Daisy—, i la remor porta fins al públic Granada, d'Albéniz...

Res no torba la quietud, per uns quants minuts, que no sigui el piano. Fins que Doris, oferint pas a Peggy, que ve per l'esquerra, diu:

DORIS.—Vol que l'avis?

PEGGY.—No cal. Hi pujaré jo mateixa... Hi són, els papàs?

DORIS.—El senyor, al despatx. "Milady", al tocador...

PEGGY.—I Lionel?

DORIS.—Ha marxat després de dinar...

PEGGY.—Gràcies, Doris... (I puja per l'escala i desapareix. Doris ha col·locat un xic bé els llibres i diaris del damunt de la taula al mateix temps que el piano ha cessat i unes rialles vénen a substituir "Granada"...)...

SAMUEL (Que ha aparegut per la dreta).—Per a les senyoretes no passa res...

DORIS.—I què poden fer-hi elles?

SAMUEL (Que ha aparegut per la dreta).—Per si, és clar. Res...

DORIS.—Doncs...

SAMUEL.—El senyor...?

DORIS.—Al despatx, encara. Sembla que té molta feina...

SAMUEL.—Encara en tindrà més. (Ha dit, sentenciosament; i, acaronent el vaixel·le de guerra, murmura:) Aquesta poderosa Anglaterra...

DORIS.—Què et passa, Samuel? Fa uns quants dies, unes quantes setmanes, que has esdevingut... No sé... Reservat, seriós, més seriós que abans... Alguna cosa et passa.

SAMUEL.—A mi? No, no. Particularment a mi, no. Ens passa a tots, Doris. Ens passa a nosaltres, i passa a ells, encara que ells... (Indicant dalt.) ... potser no volen adonar-se'n. (Un timbre trenca la conversa.) Veuré qui és. (Mutis per l'esquerra.)

DORIS.—Ens passa a nosaltres, passa a ells... No sé. Samuel en porta alguna de cap... (De dins.)

CURZON.—On és aquest home, on és? (Ha entrat Lord Curzon. Un home simpàtic, correctament vestit, alegre...)...

SAMUEL (Que ha entrat darrera d'ell).—Al despatx. Sembla que té molta feina, ha dit Doris.

CURZON.—Doris és bona observadora. Es clar. Lord Allen té molta feina. En tenim tots, de feina! Té, fuma... (Ha donat un cigar a Samuel.) Havà autèntic...

SAMUEL.—Gràcies, "milord".

CURZON.—Té, Doris... (Li ha donat una capsa de bombons.)

DORIS.—Gràcies, "milord"...

CURZON.—Diques a Allen que sóc aquí. (A Samuel.)

SAMUEL.—De seguida, "milord"... (Mutis per l'escala.)

CURZON.—Vols guanyar diners, Doris? (Ha encès una cigarreta.)

Pronunciació dels mots estrangers que consten
en la present obra

S'escriu	Cal pronunciar	S'escriu	Cal pronunciar
Allen	Àlen	Signore	Sinyore
Lady	Lèidi	Whisky	Uisqui
Daisy	Dèisi	Cambridge	Quèimbritx
Peggy	Pègui	Glasgow	Glasgou
Sir Clive	Ser Claif	Regent	Rigent
Curzon	Quèrson	Milady	Mailèidi
Snell	Snél	Lionel	Laionel
Von	Fon	Milord	Mailord
Romagna	Romanya	Goodwood	Gúduud
Claridge	Clàritx	Wall Street	Uol Estrit
Paul Whiteman	Pol Uàitman	Brooklands	Brúclans
Wolseley Tol	UólsilaiTul	Curwood	Quérud
Boche	Box	Sitting Room	Siting Rung
Canterbury	Canterbery	Home Fleet	Jom Flit
Stuart	Estfuart	Superdreadnought	Sepredrednót
Monsieur	Messié	Handicap	Jándicap
Quay d'Orsay	Qué d'Orsè	Foreing Office	Fóreinx Òfix
British United	Brittix Iunàited	Square	Esquíer

—Notícies ex-
cel·lents— diu
Kramer

DORIS.—Senyor...

CURZON.—Vols guanyar-ne, o no?

DORIS.—Oh, és clar...!

CURZON.—Doncs, aposta pel meu cavall, "Rex".
Demà corre a Goodwood. Guanyarà. Pot ju-
gar-hi tots els teus estalvis.

DORIS.—Senyor... Els meus estalvis són tan
pocs...

CURZON.—Els que puguis. I no tinguis por de
perdre. Si així fos, que no serà, et tornaré
els diners.

DORIS.—Gràcies, "milord".

CURZON.—Faig una bona obra. "Rex" no pot
perdre... Com està el te?

DORIS.—A punt, senyor.

CURZON.—Doncs, serveix-lo. Estic dèbil. Massa
activitat per a un home sol...

DORIS.—Sí, "milord"... (Se'n va al mateix temps
que baixa Lord Allen, seguit de Samuel.)

ALLEN (Des de dalt.) Pensava que era més
aviat...

CURZON.—No tens noció del temps que passa,
Allen.

ALLEN (Que ja és baix.) Tanmateix... (Allen és
un home alt, robust, sa. Cabells blancs, que
donen un aspecte més senyorívol, encara, a la
seua figura.) Les coses se'ns espatllen, penso...

CURZON.—No hi ha malaltia que duri cent
anys. Ja sorgirà el remei...

ALLEN (A Samuel).—Telefona a la "British",
Samuel. Fa estona que no han tramès no-
tícies...

SAMUEL.—Sí, "milord"... (Mutis.)

ALLEN (S'ha assegut).—Estic cansat...

CURZON.—He vist Lionel al "Cafè de París".
Ballava com un dimoni...

ALLEN.—Qui era, ella?

CURZON.—Ja t'ho pots pensar... La noia Snell.

ALLEN.—T'estimo la notícia. Snell i jo fa temps
que hem fet certs plans respecte a ells dos.

CURZON.—Casori...

ALLEN.—Per què no? Ella és d'una família
honorable. Quant a ell...

CURZON.—D'acord. També honorable. Tots som honorables, nosaltres...

ALLEN.—Ironia, Curzon?

CURZON.—Mai! La veritat, i res més que la veritat... (Ha entrat Samuel. Porta uns plectres blaus.)

SAMUEL.—No ha calgut telefonar, "milord". Havien dut aquest plec. Han deixat dit que no negligiran el servei.....

CURZON.—Notícies d'Espanya?

ALLEN.—Quin remei! Es l'afer del dia, Curzon.

CURZON.—Sí...

ALLEN (A Samuel). Et pots retirar.

SAMUEL.—Gràcies, "milord". (Mutis.)

CURZON.—I... què diuen, aquests "enfants terribles"? (Allen havia obert el plec i llegia.)

ALLEN.—De nou, res... Bé. Tant com res... Madrid aguanta.

CURZON.—El Manzanares serà un nou Marne, Allen.

ALLEN.—Ho creus... seriosament?

CURZON.—Jo... sí. Tu fes el que més et convingui. Una cigarreta? (La hi ofereix.)

—*entrat Doris amb el servei de te.*

ALLEN.—Sí. Es un sedant per als nervis... (Ha DORIS.—Lord Curzon...

CURZON.—Bona minyona, Doris! (I agafa una pasta immediatament.) Em sentia defallir per moments... Aquest "Rex" em té boig... Quantes lliures vols apostar-hi, Allen?

ALLEN.—Creus que estic per curses de cavalls, Curzon?

CURZON.—Per què no? Hom pot preocupar-se del seu cavall i dels altres afers... Avui he rebut bones notícies: les accions de la "Vickers" pugen com les bombolles de sabó... Però les "Manganese" baixen, i aquesta ja no és una bona notícia, Allen.

ALLEN.—L'Orient ens fa la competència. Hauriem d'entendre'ns amb els nipons.

CURZON.—Deixa que es dessagnin a Xina.

ALLEN.—Ho creus?

CURZON.—Per què no? (Allen ha acabat de llegir. S'ha servit te i s'ha assegut.)

ALLEN.—De totes maneres, l'immediat és Espanya. Cal que l'afer es liquidi aviat.

CURZON.—Massa aviat, no, Allen. Deixa que les accions de la "Vickers" pugin una mica més... i llavors serà hora de dir prou.

ALLEN.—La City, Wall Street, Basilea, París, Amsterdam... Tothom va esverat... No són interinitats el que ens convé...

CURZON.—Et preocupes massa, Allen. Fas com Lionel... que balla al so que toquen. Tal com fa el nostre jove ministre d'Afers Estrangers: balla, juga al golf, passa estones a la Galeria Nacional... Per a nosaltres sempre hi ha temps... Almenys, pel que fa a mi. Després del triomf de "Rex" en preparo una altra que farà parlar: un cotxe meu correrà a Brooklands... Me'l prepara Curwood, un mecànic dels que no n'hi ha. I el pilotarà Jackson, el conductor dels rècords!... Em faré cèlebre, Allen!

ALLEN.—Si la guerra et dona temps.

CURZON.—Hi ha temps per a tot. Cal veure venir, que aïem els anglesos... (Les rialles de Daisy i Peggy trenquen el diàleg.)

DAISY.—Ets boja, Peggy!

PEGGY.—Et juro que dic la veritat: ens esperen...

DAISY.—Bona tarda, lord!

CURZON.—No tan bona, segurament, com la teva, Daisy... Què tal, Peggy?

PEGGY.—Excel·lent, lord... Ens acompanya?

CURZON.—A Espanya?

PEGGY.—No, que hi tiren trets! Al "Claridge"...

CURZON.—Música, eh?

PEGGY.—Paul Whiteman...

DAISY.—Jazz escollit...

CURZON.—Sí tingués les cames de "Rex", sí. Vindria.

DAISY.—Qui és "Rex"?

ALLEN.—El cavall de Curzon, que demà surt a Goodwood.

DAISY.—Ah!

CURZON.—Sí vols fer-te una fortuna partieu-ho tens a mà. Aposta per "Rex"!

PEGGY.—I si perd?

CURZON.—Pago la pèrdua... No es poden fer millors condicions.

DAISY.—Excel·lents, tanmateix. Ens ho pensarem...

PEGGY.—Tot dansant les melodies de Whiteman!...

DAISY.—D'acord, Peggy! Bona tarda, papà... (El besa.)

ALLEN.—Que us divertiui...

DAISY.—Segurament. Si ve Clive, que vingui al "Claridge"... Bona tarda, lord Curzon...

PEGGY.—Bona tarda...

CURZON.—Reserveu-me'n un, per si de cas em decideixo a venir!

DAISY.—Reservat... (Les noies han fet mutis.)

CURZON.—Pas a la joventut!

ALLEN.—Mentre nosaltres vetllem per ells... Que et sembla, Clive?

CURZON.—Una excel·lent persona. Salvant la diferència de sexe, tan honorable com miss Snell...

ALLEN.—Sí, sí. Salvant la diferència de sexe, tan honorable com miss Snell... (Apareix Samuel.)

SAMUEL.—Von Kramer... (Ha deixat pas i ha entrat l'annunciador. Un home germànic, i ja està dit tot. Cepat, ros, amb ulleres... Vesteix jaqué negre, pantalons ratllats.)

KRAMER.—Bona tarda, lords... (Encaixa amb tots dos.) Notícies excel·lents!

ALLEN.—Vol dir? Madrid encara no ha caigut...

KRAMER.—Però caurà...

CURZON.—Fa set dies que havia de caure. El cafè del general ja deu ésser fred...

KRAMER.—Admeto la reticència, lord Curzon. Però jo li asseguro que Madrid caurà.

ALLEN.—Ho creu?

KRAMER.—Ho asseguro.

ALLEN.—I... llavors?

KRAMER.—Un assumpte enutjós liquidat.

CURZON.—I Anglaterra?

KRAMER.—Trobarem punts de coincidència.

ALLEN.—Naturalment!

CURZON.—Celebro, ara em toca a mi, el seu bon humor, Kramer...

KRAMER.—Les nostres coses marxen.

CURZON.—Però no pas per a Anglaterra, encara que a Allen li sembli que sí. I jo, Von Kramer, abans que tot sóc anglès... (Curzon ha dit aquestes paraules amb un fons digne.)

ALLEN (Que vol desviar la conversa).—Una tasca de te, senyor ambaixador?

KRAMER.—Sí, gràcies... (Hi ha una pausa. Allen serveix a Kramer.) I el meu col·lega italià, lord?

ALLEN.—Ha promès venir. Tinc autorització per a negociar amb vostès tot el que sigui purament financer...

KRAMER.—Anglaterra pot fer un gran servei a la humanitat. Ella que posi els diners: nosaltres ens encarreguem de la resta...

CURZON.—Sí, vaja! Una cosa per l'estil del que han fet a Espanya: vostès han desembarcat els marroquins i els legionaris, i ells també han fet la resta...

ALLEN.—Estàs nerviós, Curzon.

CURZON.—Vols dir? Jo penso al contrari, que em trobo millor que mai... Kramer ens demana diners per tal d'exploitar el coure i el ferro espanyol. I què farem, nosaltres, després? Què en farem, de les nostres mines, de les nostres accions? Vivim d'il·lusions, els anglesos! Hem permès que aquests senyors es rearmessin formidablement, i ara la vella Anglaterra, a corre-cuita s'adona que també li cal rearmar-se... Hi serem a temps, però?

KRAMER.—Lord Curzon veu fantasmes...

CURZON (Un xic disgustat).—Sí, segurament. Vaig a saludar "Milady", Allen... (I fa mutis per la dreta.)

KRAMER.—Lord Curzon no s'adona de la situació general.

ALLEN.—Els seus cavalls i els seus automòbils el distreuen... De totes maneres, vigila molt bé les fluctuacions de Borsa. Ara està content perquè les "Vickers" pugen...

KRAMER.—Gràcies a nosaltres, lord...

ALLEN.—Gràcies a vostès. Tinc notícies que Schneider, Skoda, Wolsley, Tool, Thyssen, també fa dies que es cotitzen en alça...

KRAMER.—Gràcies a Alemanya, lord...

ALLEN.—Gràcies a vostès, Kramer. Versalles no sabé preveure que una Alemanya poderosa era un impuls segur per a moltes indústries...

KRAMER.—I que el meu país necessita primeres matèries: ferro, coure...

ALLEN.—I d'això n'hi ha en abundància a Espanya... no?

KRAMER.—Es possible. Una cigarreta, lord? (Per tal de dur la conversa per altres viaranyos.) I els seus col·legues, opinen com vostè?

ALLEN.—Els meus col·legues, llevat de Curzon, estan conformes que vostès s'enduguin d'Espanya les matèries que necessiten. Però també volen ésser-hi, amb garanties, és clar. Hem de convenir, senyor ambaixador, que el nostre ferro i el nostre coure no poden depreciar-se. Amb una entesa es pot anar a una igualtat de preus que permeti a tothom de viure... No li sembla? Aquest tracte, naturalment, fóra a canvi de crèdits per part nostra... Encara que li he de dir que molts dels meus col·legues veuen que l'afer s'allarga i, francament, alguns arriben a dubtar que la campanya acabi favorablement del tot per a vostès... D'altra banda, al nostre país hi ha nuclis força importants que són favorables a la República, i això sempre representa un "handicap"... I, finalment, hi ha els qui creuen que els revoltats ja han perdut tota possibilitat de triomf en no poder forçar l'entrada a la capital... en la data prevista.

KRAMER.—Els seus col·legues s'han deixat influir per Dormey.

ALLEN.—No ho crec. Els meus col·legues, com jo mateix, miren les coses fredament, de cara a la realitat. I encara que jo, personalment, estic d'acord amb les seves proposicions i tinc l'autorització necessària per a acceptar-les, em crec obligat a posar-lo al corrent de quin és el pensament dels meus representats i que em crec en el deure de defensar els seus punts de vista. Vostès, von Kramer, fins ara només prometen... I aquesta és una cosa molt abstracta...

KRAMER.—Tenim Riotinto i Peñarroya.

ALLEN.—Però, de qui eren, Riotinto i Peñarroya? És aquí el quid de la qüestió, senyor ambaixador... (Remarcant molt les paraules.) Es un xic arriscat oferir allò que només és d'un momentàniament... De totes maneres, jo li agrairé molt que em doni les seves proposicions, i li prometo estudiar-les amb tot l'interès necessari...

KRAMER.—Les tindrà aquí demà al matí. De totes maneres, i com a cosa particular, aquí hi ha un plec confidencial per a vostè, l'en el qual és possible que trobi alguna cosa interessant... (Allen ha fet el gest d'obrir un sobre que li ha lliurat Kramer.) Oh, nol No

—Deixa que les accions de la Vickers pugin una mica més, Allen.

corre tanta pressa! Només és convenient que ho llegeixi abans de dictaminar si el seu grup financer ens obra crèdit o no... Crec que té molt interès per a vostè. I ara permeti'm que em retiri. Els meus secretaris ja fa estona que em deuen esperar... Són dies de moltíssima activitat, lord... Saludi "Milady"... I lord Curzon, també... (Lord Allen l'acompanya fins a la porta de l'esquerra. Abans havia tocat un timbre, i Samuel ja era a la porta a acompanyar Kramer fins a la sortida...) Bona tarda... (Ha fet mutis. Era en aquell moment que, per la dreta, apareixien Lady Cristina i Curzon.)

CURZON.—Ja és fora, el "boche"?

ALLEN.—Tanmateix, li tens mania!

CURZON.—Què vols, doncs? Que faci com vosaltres? Que després que ens ho hagin pres tot, encara els deixem diners?

CRISTINA.—Curzon no és partidari d'obrir-los cap crèdit...

ALLEN.—Els teus cavalls i els teus automòbils et lleven l'atenció dels afers generals... a llarg termini.

CURZON.—Potser sí, que estic distret. Però, per ara, he maniobrat més ràpidament que tu. Compro "Vickers" i venc "Mánxesters"... Guerra? Les accions dels proveïdors de material pugen... Les "Mánxesters" estan amenaçades per la competència groga? Doncs, fora "Mánxesters"! Has fet el mateix, tu?

ALLEN.—Per a un anglès sempre hi ha temps, has dit abans.

CURZON.—Amb aquests alemanys, no. Creu-me, Allen. Ull viu! No ens poden veure. Vénen a nosaltres perquè, llevat d'Anglaterra, ningú no té cap diner...

CRISTINA.—Comparteixo l'opinió de Curzon, Allen.

ALLEN.—Les dones no en tenien, d'opinió. No n'heu de tenir, esposa... Per als afers, els ho

mes. I nosaltres, encara que pugui semblar a algú que ens deixem tallar de la capa, anem a la nostra. En aquest enutjós afer d'Espanya la nostra preocupació només ha d'ésser una: treure'n el profit millor... Alemanya i Itàlia recorren a nosaltres, però som nosaltres els qui fixarem l'interès... La City és una potència, Curzon!

CURZON.—Que dicta les seves lleis fins al "Foreign Office", si cal. Però no oblidis, Allen,

que això es pot acabar perquè el carrer cada dia bramula més... No te n'adones?

CRISTINA.—Si fins l'arquebisbe de "Canterbury" està del costat dels republicans! (Francament horritzada.)

ALLEN.—L'arquebisbe es fa vell, esposa. A qui s'ocorria defensar aquests esparracats?

CURZON.—No tan esparracats, Allen, no tan esparracats! Confessa que hi ha personalitats del nostre món que opinen com l'arquebisbe... I vosaltres, els conservadors, no sou pas gent que gaudeixi de massa simpatia al país. Deixeu pas massa els nostres enemics. Sou... permeteu-me la paraula: un partit estúpid, com fa vuitanta anys us va qualificar "John Stuart".

ALLEN.—A vegades, de l'habilitat, en diuen estupidesa. (Ha entrat Doris, amb un altre servei de te. S'enduen el que hi havia.)

CURZON.—Cal tenir present que, per ara, els alemanys ens han pres Riotinto i Peñarroya. I quan tindran el Nord?

ALLEN.—Ja haurem negociat.

CURZON.—Si us ho permeten... Els republicans no es deixaran guanyar així com així.

ALLEN.—No són cap enemic davant una força organitzada.

CURZON.—Vols eludir la veritat, Allen. Els "roigs", com els dieu vosaltres, es defensen admirablement. De moment han hagut de retrocedir. Però ara sembla que s'han deturat i que, als altres, els costa de passar... (Entra Samuel.)

SAMUEL.—Monsieur Dormey... (Que ha corregut cap a ell així que ha passat la porta.) Estimant Dormey! (Es tracta d'un home jove, "charmant"). Ara mateix deia al nostre amic Allen que la resistència de Madrid els comença a desmoralitzar. Sou de la meua mateixa opinió?

DORMEY.—Els meus respectes, "milady"... (S'ha inclinat lleugerament i li ha besat la mà.) Bona tarda, lord... (Ha encaixat amb Allen.) Si, amic Curzon, alguna cosa hi ha d'això... Els rebels havien citat els representants de la premsa estrangera per al dia 7, a Governació, de Madrid. Han passat quinze dies, i els periodistes encara no han estat rebuts... Recordo llavors de la Gran Guerra; nosaltres també havíem retrocedit molt en direcció a París. Però ens deturàrem a temps, i allà on diguérem "prou", d'allà els altres no passaren... Pot ésser molt bé que ara s'esdevingui un cas semblant. Jo crec que l'única oportunitat dels altres va ésser quan aconseguiren passar el Manzanares per un punt. Llavors no pogueren, i ara se'ls farà difícil...

ALLEN.—No obstant, l'enemic segueix assetjant la capital...

DORMEY.—I els braus espanyols segueixen escrivint pàgines de glòria... Recordem, per a trobar una justa paraula al fet, el que va dir Victor Hugo: "La barricada es defensava malament, però els homes morien molt bé"...

CURZON.—Hurra per Madrid! (Francament alegre.)

CRISTINA.—Però, Curzon... Havíem quedat que a casa no es parlaria d'Espanya!

ALLEN.—Un xic de te, Dormey?

DORMEY.—Per què no? (Tots s'han assegut, i Allen ha tocat el botó d'un timbre. Ha aparegut Samuel.)

SAMUEL.—"Milord"...

ALLEN.—Te... (Samuel serveix tothom.) Estimant amic Dormey... (Mentre Samuel va servint.) ...jo crec que la seva simpatia pels republicans espanyols li fa veure les coses amb un xic massa d'optimisme...

DORMEY.—Respectable Lord... No es tracta pas d'això. Confesso que jo no comparteixo els punts de vista d'algun sector del meu país, partidari d'ajudar els espanyols republicans.

Però hi ha una cosa que tots estem obligats a examinar fredament... (Ha quedat amb la tassa als dits, a punt de beure, i Samuel espera a distància.) Des del primer moment, en aquesta aventura, hi ha barrejades dues potències estrangeres. Sense l'ajut exterior, els milicians lleials, que amb una empena magnífica, qualificada d'absurditat històrica pels Estats Majors de tots els països, prengueren molts quilòmetres de territori als revoltats, ja haurien liquidat l'afer. Ara les coses estan en un punt perillós per a la intervenció d'aquells països, amb tota intensitat, a favor d'un dels bàndols en lluita... Per a mi, senyors, això representa una transgressió de tots els tractats... I ara jo pregunto: és que el capital anglès pot tenir confiança en una mena de gent que estripen els acords internacionals com simples papers inservibles? (Hi ha una pausa. Dormey se'n calma. Curzon ha mirat Allen. Samuel està entusiasmat pel que sent, i els ulls li brillen d'alegria... Lady Cristina roman callada, però pel seu cervell volten mil coses...)

CRISTINA.—Crec possible, monsieur Dormey, que aquestes transgressions de pactes i tractats podran menar a una altra guerra general?

DORMEY.—Anglaterra i França han de procurar que això no s'esdevingui... I en aquest cas... (Calla.)

CRISTINA.—Què, amic Dormey?

DORMEY.—Permeti'm, "milady", que calli. No puc parlar per mi. El "Quai d'Orsay" parla per nosaltres.

ALLEN.—Actitud molt prudent.

DORMEY.—Gràcies, lord Allen...

CURZON.—Crec que l'amic Dormey ha parlat amb prou eloqüència, i em permetré fer alguns aclariments al cas, ja que tinc molt d'interès que l'amic Allen s'adoni que jo, encara que preocupat pels resultats de "Goodwood" o "Brooklands", també tinc la meua idea formada sobre els esdeveniments d'Espanya. Aquí hi ha Alemanya: el tractat de Versalles, ho reconec, no va saber fer la pau. Però els alemanys, sabedors que el món —i en dir el món al·ludeixo directament el nostre país i França— volia la pau de totes passades, començaren a realitzar alguns dels seus propòsits de revenja, que hem de convenir que els anaren perfectament bé. Més tard s'adona que li faltava ferro i coure... Els tècnics digueren la paraula: Espanya. I han anat a Espanya. Primerament, ajudant els elements reaccionaris del país, i després, una vegada aquests revoltats, ajudant-los militarment... El cas d'Itàlia: país d'una superpoblació, amb somnis imperialistes, rêmora de la denominació romana. També la interessava Espanya, país desentès de la seva pròpia riquesa. I han anat a Espanya aprofitant la primera ocasió... Quin paper ha estat el nostre? Especular. Bé. Confesso que jo ja he començat a gaudir-me'n del cas d'Espanya. Els meus negocis marxen magníficament, i si la cosa s'allarga encara hi aniran més. La "Vickers" no dona l'abast a fabricar armament, perquè nosaltres ens hem adonat que actuàvem de bona fe, i que arriba un moment, com l'any 14, en què els recursos diplomàtics no serveixen de res... Què passarà, ara? El nostre jove ministre té la paraula. Nosaltres, la City, especulem. Potser arribarem a donar diners als invasors d'aquell país... Però, i després, Allen? I després? Perquè cal pensar en després...

ALLEN.—Després, què?

CURZON.—Suposem que els lleials aguanten...

ALLEN.—No aguantaran.

CURZON.—Això ho diu Kramer. Però, de moment, aguanten... Tinc, com tens tu, les notícies confidencials de la "British United Press".

I què diuen, aquestes notícies? Que marroquins, legionaris, italians i alemanys han quedat clavats a les portes de Madrid. Que els lleials es reorganitzen i que en alguns punts es permeten atacar i tot...

ALLEN.—Un moment d'indecisió dels altres.

CURZON.—En una guerra, amic, les indecisions es paguen cares. Fa set dies que la "British" ens deia: "S'espera per a avui l'entrada dels nacionalistes a Madrid. El govern republicà ja ha abandonat la capital". I què, amic Allen? Som on érem... Es veritat que l'artilleria enemiga bat alguns carrers de la capital espanyola. Però també és veritat que un grapat d'homes, sense organització, amb armament defectuós, saberen aturar un enemic superior en unitats i en material... No ho creus simptomàtic, això? (Pausa. Samuel, discretament, fa mutis. Cristina no sap què dir. Dormey fuma en silenci...)

ALLEN.—Curzon, avui has vingut no sé com. No sabria contestar-te... No sé. L'assumpte és difícil de predir, encara que reconec que potser de cara als nostres interessos, l'Oficina d'Afers exteriors no va amb la llestesa necessària. Però jo sóc fidel al meu partit, que governa. En el moment precís ell sabrà dir la darrera paraula...

CURZON.—El vostre partit serà desbordat per l'opinió pública.

CRISTINA.—Deixem que les coses facin el seu curs. De moment, a "Regent Park" no hi arriben les canonades...

CURZON.—De moment, en efecte...

CRISTINA.—Daisy...?

ALLEN.—Al "Claridge", amb Peggy.

CURZON.—I Lionel al "Paris". Dos exemples vius del "hi ha temps" britànic...

CRISTINA.—Curzon és sever, no ho creuen? Què han de fer, ells, joves, si no passar-s'ho de la millor manera possible? Altrament, hi ha qui es diverteix amb els seus cavalls i els seus cotxes... Què té de particular que ells ho facin amb la música de jazz?

CURZON.—Oportuna, "milady"...

CRISTINA.—Sense segones intencions, Curzon.

SAMUEL (Anunciant).— "Signore Romagna". L'acompanya Sir Clive...

CRISTINA.—No ha anat amb Daisy, Clive?

ALLEN.—Ha deixat dit que, si venia, passés a recollir-la al "Claridge". (Han entrat Romagna i Clive. El primer, un home d'uns quaranta-cinc anys, amb una lleugera barba. L'altre, Clive, un xicot ros, alt, atlètic. Romagna va amb un vestit de to fosc. Clive, amb un vestit de grans quadros.)

ROMAGNA.—"Buena sera", amics... Li beso la mà, "Milady"... (La hi besa.)

CLIVE.—Bona tarda. (Estreches de mans entre els presents. Clive també besa la mà a "milady".)

DORMEY.—Estimat col·lega...

ROMAGNA.—Poc pensava trobar-lo aquí...

CLIVE.—Aquests dies, els diplomàtics, tenen molta feina... Es qüestió de veure qui és més llebrer de tots... Tu, avi Curzon, com està "Rex"? "Rex"?

CURZON.—Magnífic... Però no em diguis aví, perquè no ho sóc ni tinc edat per a ésser-ho...

ALLEN.—Sí, és clar! No té l'edat...

CURZON.—Demà guanyarem, Clive, guanyarem! M'hi jugo tota la fortuna!

CLIVE.—Doncs et prometo que t'arruïnars... (Els altres riuen.)

CURZON.—No penso pas arruïnar-me perquè el cavall guanyarà. D'altra banda, sempre em reservo unes quantes lliures...

CLIVE.—Unes quantes lliures per a poder seguir vivint de renda, no?

— Res de prèstecs,
Allen, res de prèstecs.

CRISTINA.—Una cosa així, deu ésser... Curzon no és pas un perfecte anglès... Per les seves coses més aviat sembla llatí...

ROMAGNA.—D'acord, "milady"...

DORMEY.—Realment, lord Curzon estaria millor a París que no pas a Londres.

CURZON.—L'amic Dormey no ens coneix, els anglesos, el nostre humor... Ara mateix hi ha un país que està en guerra, oi?

ALLEN.—De qualsevol cosa en dius una guerra.

CURZON.—Bé; la paraula potser no ha estat prou justa. Volia dir que hi ha un país on la gent es mata... Doncs bé: els anglesos ballen tranquil·lament al "Claridge" o al "Paris" i no senten les canonades dins de casa seva... (A Cristina.) "Milady", permeteu-me una petita revenja... (Allen ha tocat el botó del timbre i ha aparegut Samuel.)

ALLEN.—Te, per als senyors.

CLIVE.—Per a mi, no. Porta "whisky"... Necessito reanimar-me. Al carrer fa un fred espantós...

SAMUEL.—(A Romagna.) El senyor, també "whisky"?

ROMAGNA.—Gràcies. Te. (Samuel s'ha retirat.)

ALLEN (A Romagna).—Kramer ha estat aquí...

ROMAGNA.—Negoci?

ALLEN.—Està en estudi.

ROMAGNA.—Celebraré l'èxit. Monsieur Dormey, també ha vingut per afers?

DORMEY.—No; sóc un senzill secretari d'ambaixada... Amistat vella de la casa, i prou...

ROMAGNA.—Ja... Doncs jo, amistat nova...

CURZON.—Realment, Kramer i Romagna són dos amics nous... Quan de temps fa, Allen, que vénen a casa teva?

LLEO

ALLEN.—Doncs, vuit dies, si no compto malament...

CRISTINA.—No fa més...

ROMAGNA.—Bona memòria, "milady". (Ha tornat Samuel.)

CLIVE.—I millor "whiski", "signore" Romagna! (I seu.)

ROMAGNA.—Excellent tè, sir Clive! (I seu.)

CURZON.—Els anglesos tot ho tenim bo... L'any 14 sabérem demostrar que no sols els teixits de "Mánxester" eren de bona qualitat. Els nostres soldats i la nostra esquadra es portaren bé. (Acarona el cuirassat miniatura de damunt la taula.) Com disparaven els angelets! Els alemanys en saben alguna cosa...

ROMAGNA.—Llavors anàrem junts...

CURZON.—Es cert. En la que vindrà, farem el mateix?

ROMAGNA.—Qui sap!

CRISTINA.—Aquests senyors se senten bellicosos, avui... Permetin-me que telefoni a unes amistats... Fins després... (Cristina fa mutis cap a la dreta. Tots l'han saludada amb una inclinació de cap.)

CLIVE.—Tanmateix, hom no pot eludir el drama espanyol. Ara mateix, quan amb el "signore" Romagna passàvem per "Trafalgar Square", ens hem topat amb una manifestació...

ALLEN.—Què volien?

CLIVE.—Oh, res! Cridaven: Hurra per Madrid! Res més, no ha passat res més...

ROMAGNA.—Coses desagradables; Anglaterra no té per què manifestar-se...

ALLEN.—No era pas Anglaterra que es manifestava, senyor ambaixador... (Samuel ha entrat i ha sortit diverses vegades per afers de servei. La darrera vegada ha portat una capsa de cigars, que ha deixat, oberta, damunt la taula. Curzon, Clive i Dormey n'han agafats i n'han encès.) El fet que uns eixelebrats vulguin imposar la seva al govern no té cap importància...

CLIVE.—Oh, lord Allen! Si, que en té, d'importància, si! Es la veu del carrer, lord! Es la veu del carrer que es fa sentir! I si avui encara no és res, potser ho serà demà...

CURZON.—Allen està entestat a viure als núvols...

DORMEY.—De manifestacions, sempre n'hi ha hagudes i n'hi haurà. Penso, com lord Allen, que la cosa en sí no té cap importància.

CLIVE (A Dormey).—Doncs jo sostinc que sí, que en té, d'importància. L'any 14, a París, qui creà l'atmosfera santa per anar contra l'agressor, si no aquesta veu anònima del carrer?

DORMEY.—Comprengui, sir Clive...

CLIVE.—Comprès, "monsieur" Dormey, comprès. Aquí hi ha l'ambaixador d'Itàlia, i vós, diplomàtic a la fi, voleu amagar la vostra real opinió. Em sembla hàbil. Però lord Allen no té per què, com jo, amagar la seva. La gent demana. Saben el que demana, la gent, senyors diplomàtics?

ALLEN.—Clive! (Intentant neutralitzar-lo.)

CLIVE.—Doncs demana que el poble espanyol es pugui armar per a fer front als seus invasors. Ho entenen, ara? (Silenci.) Vós, "monsieur" Dormey, en sabeu alguna cosa. Sabeu, per exemple, que al vostre país governa un govern democràtic, calc exacte del que tenen a Espanya. Per què aquest govern vostre no ajuda l'altre? Per covardia, senyor ambaixador, per covardia! I vós, "signore" Romagna, que qualifiqueu de desagradables les manifestacions

del poble, de què viviu si no d'ell? Si aquesta manifestació hagués estat favorable als revoltats, segurament no us hauria semblat tan desagradable!

ROMAGNA.—Permeti'm, sir Clive, que no contesti.

DORMEY.—Permeti'm el mateix respecte a mi...

CLIVE.—D'acord. Vostès són diplomàtics, i res més que diplomàtics. I els diplomàtics no tenen opinions pròpies... Per això no en vaig voler ésser, jo, de diplomàtic. Perquè m'ha agradat sempre dir el que la consciència em dicta, i res més que el que la consciència em dicta. Vostès, la consciència, la tenen hipotecada!

ALLEN.—Per favor, Clive. Pensa que els senyors són els meus invitats...

CLIVE (Tallant).—Un, no diré pas que no vingui exclusivament com a amistat de la casa. Parlo per "monsieur" Dormey. Però el "signore" Romagna, no. Ell ve, com Von Kramer, a veure si treu profit de la covardia anglesa...

CURZON.—Sí, Clive, sí! Gràcies a Déu que trobo algú que pensa com jo! El teu futur sogre i els seus amics de la City, els volen embarcar, i no saben que, si ho fan, el vaixell s'enfonsarà...

ALLEN.—No es tracta pas d'això; es tracta d'una operació comercial que encara no sabem si es realitzarà o si no. Falten coses concretes...

CLIVE (Amb calma).—Per exemple, la caiguda de Madrid. (Silenci. Samuel entra uns altres fulls blaus, que fa a mans de lord Allen. Samuel es retira, però Clive el detura.) Més "whiski", Samuel... (Samuel es retira.) Però Madrid no caurà. Els revoltats... i els seus amics... (Ha mirat, significativament, Romagna.) ...han fracassat... Penseu una cosa: que Espanya no ha admès mai la dominació estrangera...

CURZON.—La història, Clive, la història!

CLIVE.—Que, de vegades, és convenient de recordar... Què diuen les informacions, lord Allen? (Allen les havia consultades immediatament.)

ALLEN.—Res... de nou. Segueix estacionari.

ROMAGNA.—Canviarà dintre de poc.

DORMEY.—Ho creieu?

ROMAGNA.—N'estic cert. Els voluntaris italians diran la darrera paraula. Espanya serà nacionalista... La civilització ho exigeix.

CLIVE.—La civilització, senyor ambaixador? Quina civilització? La dels revoltats ajudats per vostès? Perquè resulta que aquests fulls, donats per una agència al servei de la City, han parlat d'uns horribles crims a Badajoz, a Andalusia...

ROMAGNA.—De civilització, només n'hi ha una, sir.

CURZON.—Sí, Clive, sí, només n'hi ha una: la d'ells... Si demà el meu "Rex" guanya, juro que donaré tots els beneficis per a aquests valents espanyols!

CLIVE.—Així parla un esperit liberal, Curzon! Així parla! (I l'abraça amb efusió. Han aparegut simultàniament lady Cristina amb Doris i Samuel.)

CRISTINA.—Què té, Clive? I Curzon? (Ha sonat un timbre, i Samuel surt.)

CURZON.—"Milady", celebren la gesta dels petits espanyols que, davant Madrid, fan menjar terra als marroquins, els legionaris, els espa-

nyols renegats i els seus amics. Visca Espanya, "milady"!

CRISTINA (Cada vegada més sorpresa).—Però... Allen. No havíem quedat...

ALLEN.—Sí, que a casa no es parlaria d'Espanya! Però els negocis...

CURZON.—Homes d'afers, "milady"! (Per Allen.)

SAMUEL (Anunciant).—Lord Snell! (Entre aquest. Jaqué i pantalons grisos. Botins blancs. Monocle. Barret fort i bastó. Prim, tot ell un nervi. La febre dels negocis, pel que es veu, no l'ha deixat engrèixar.)

SNELL.—Bona tarda, senyors. Li beso la mà, "milady". (Ho fa ràpidament.) Res de préstecs, Allen! Res de préstecs! Aquests republicans no es donen per vençuts. Resisteixen i tinc referències que es reorganitzen. Ja tenen aviació i tot. Res de préstecs! No sabem com acabarà, això...

ALLEN.—Ho sento, "signore" Romagna...

SNELL.—Ah, senyor ambaixador? Perdoni, ni l'havia vist! Sí, sí, per ara, res! La City vol jugar sobre segur. Ni una lliura! Res, res. Veurem més endavant... Permeteu-me un xic de te. (Ell mateix se'l serveix.)

CRISTINA.—Pots retirar-te, Doris...

DORIS.—Gràcies, "milady"... (Mutis.)

CLIVE.—El meu sentiment, "signore" Romagna. La caixa s'ha tancat per avui...

DORMEY.—El meu sentiment... (A Romagna.)

ROMAGNA.—Itàlia és forta. Vencerà...

SNELL.—Sí, sí. N'estem segurs. Però... avui, encara no. Esperem uns quants dies... (Unes veus, des del carrer, van apropant-se. Quan són ben a la vora es percep el que diuen.)

VEUS.—Hurra per Madrid! Hurra per Madrid! Hurra per Madrid! (I després, les veus s'allunyen... i els crits es perden.)

CLIVE.—(Trencant el silenci dels presents.) Si. Hurra per Madrid! Hurra pel poble que sap morir per la seva independència!

SNELL (Molt sorprès).—Què et passa, Clive?

CLIVE.—Què em passa? El que passa a totes les persones dignes, lord Snell... Que els italians i els alemanys envaeixen un país amic nostre, i el deixem sol...

SNELL.—I què ens importa a nosaltres, Espanya?

CLIVE.—Què ens importa, lord Snell?

SNELL.—Es clar! Deixa fer, que ja vindrà la nostra!

CLIVE.—Quan? Quan n'hi haurà temps?; deixaria fer, lord Snell, si es revoltessin els irlandesos i se'ls unissin francesos i belgues i negres de l'Àfrica central i desembarquessin amb ells per fer-nos la guerra a casa nostra?

SNELL.—I això què té a veure...

CLIVE (Sense deixar-lo acabar).—Sí, que té a veure, lord, sí que té a veure! Perquè a Espanya s'han revoltat uns militars i els ajuden moros, italians i alemanys!

ROMAGNA.—Voluntaris italians, legionaris, gent aventurera.

CLIVE.—Però Itàlia és forta: vencerà... se us ha escapat de dir, "signore" Romagna. I és que, a vegades, no n'hi ha prou amb saber-se diplomàtic: cal saber-ho ésser... Què, deixaria fer, lord Snell?

SNELL.—Oh, és clar que no...

CLIVE.—Doncs el nostre poble pensa que no es pot deixar de fer alguna cosa. I sabeu que fa el nostre poble? (A tots.) Doncs, que, mentre els homes de negoci es disposen a mercadejar amb la sang dels espanyols, ell va a ajudar-los... (A mitja veu, concentrat, a voltes desprecia-

tiu.) Estudiants d'Edimburg, de Dublín, d'Oxford, de Cambridge; obrers de Glasgow, de Londres... Agafen les armes i se'n van a morir a les trinxeres de Madrid, perquè allà, "signore" Romagna, es defensa la civilització, no pas la vostra, sinó la del poble, la democràtica, la que respecta igualment el pobre i el ric... I escolteu bé, homes d'afers!... Espanya s'imposarà malgrat tots els obstacles. Vosaltres no sabeu res d'Espanya. Daisy n'és un exemple, d'aquesta ignorància, lord Allen. Quan vàrem planejar el viatge de nuvis per Espanya, va dir-me, molt astorada: "Clive, no t'oblidis de portar armes. Els espanyols assalten els automòbils per les carreteres i roben els diners i les joies dels seus ocupants..." Es aquest, senyor, el concepte que teniu dels espanyols! Però jo us asseguro que us equivoqueu, i Espanya us ho demostrarà, perquè Espanya, "signore" Romagna, i perdoni la insistència, però cal que sigui així, no és Abisinia... Entén?

ROMAGNA.—Això és un insult!

ALLEN.—Clive! Et prohibeix que segueixis parlant!

CRISTINA (*Sufocadíssima*).—Doris... Doris... (*S'ha deixat caure en una butaca, esgarriada del que es veu obligada a sentir i a presenciar.*)

CURZON.—No serà res, "milady". Un xic d'aire espanyol que ha entrat, però no serà res...

CLIVE (*A Romagna*).—Sí, senyor: és un insult. I si vol liquidar-lo, tenim un mitjà: a les trinxeres de Madrid ens trobarem!

CRISTINA (*Refent-se de cop*).—Què dius, Clive?

CLIVE.—Que me'n vagi a la guerra, "milady!" Molt més necessari que ballar al "Claridge" o al "Paris"...

ALLEN.—Serà un cop de geni! (*Llevant-li importància.*)

CLIVE.—Es una decisió presa fa dies: quan vaig saber que els milicians espanyols, a falta de municions, que vosaltres els negàreu... (*Per tots.*) ...que es defensaven llançant contra l'invasor, a manera de projectils, llaunes buides de conserva!

SAMUEL (*Que ha entrat*).—Sir Clive... (*Clive no pot fer cas del criat perquè Cristina diu:*)

CRISTINA.—I el casament, Clive? (*Milady està desconsolada.*)

CLIVE.—Quan tornaré, si Daisy sap esperar. Mentrestant, haurà après que a Espanya els bandolers no assalten els cotxes per les carreteres, que es queden les mines... Una altra mena de bandolerisme del qual el senyor sap alguna cosa... (*Per Romagna, que està violentíssim.*)

SAMUEL (*Insistent*).—Sir Clive...

CLIVE.—Què hi ha, Samuel?

SAMUEL.—Em permet... venir... amb vostè?

CLIVE.—A Espanya?

SAMUEL.—A Espanya, a Madrid... A defensar la gent honrada...

ALLEN.—Què significa aquesta llibertat, Samuel?

SAMUEL.—Significa, lord Allen, que sir Clive m'ha acabat d'obrir els ulls del tot. Vaig a Espanya, si ell em vol, a ésser un més al costat dels pobres que vostès, males ànimes!, han abandonat... Em deixa venir, sir Clive?

CLIVE.—Ara mateix, Samuel, ara mateix, que aquí em friso! I quan a vostè, "signore" Romagna... (*Amb tota la sang freda.*) ...Ja ho sap. Un anglès, un autèntic anglès... (*Per Allen i Snell*) —...els senyors no són autèntics anglesos: són mercaders!... l'espera a les trinxeres de Madrid. Passo endavant!...

(I, seguit de Samuel, fa mitús al mateix temps que davalla la cortina, que clou la nostra història d'un dia de novembre del 1936, a Londres.)

CORTINA

—Però jo us asseguro que us equivoqueu i Espanya us ho demostrarà! —diu Clive.

33

pintors catalans

XAVIER NOGUÉS. — Envelat

Amb una certa impassibilitat crítica, que no exclou un lirisme delicat, fill d'un esperit fi i sensible, Joan Merli, en un llibre magnífic, editat pel Comissariat de Propaganda, ens parla de trenta-tres pintors catalans.

Dels mestres Mir i Meifrén als joves Junyer, Grau-Sala, passant pels prestigiosos Togores i Sunyer, Serra i Sisquella, Nogués i Domingo i tants d'altres valors, tot el que compta dins la pintura catalana contemporània figura en aquest bell volum.

Trenta-tres pintors... Trenta-tres petites monografies il·lustrades. Trenta-tres estudis diferents de to, però tots ells amarats d'una visió clara de la pintura. Res no lliga aquests anàlisis, sinó la recerca tossuda de l'essencial en l'obra comentada i la mateixa manera lúcida d'expressar-lo.

Una nodrida col·lecció de reproduccions il·lustren aquests comentaris. Triades amb un olfacte molt fi per tal com, a desgrat de llur petit nombre — quatre per a cada pintor — defineixen admirablement l'obra de cada artista, com l'autor teatral que, amb quatre mots, ens revela la vida secreta d'un personatge.

Un llibre interessant i amè, aquest. I sumptuosament presentat. En edició de gran luxe, de bibliòfil gairebé. Excellentment imprès en un paper de magnífica qualitat que permet reproduccions d'una fidelitat absoluta.

Aquest esforç posa en un lloc envejable el nom de Catalunya i fa honor al seu editor, el Comissariat de Propaganda, que, paral·lelament a la tasca benemèrita de propagar la nostra causa, no negligeix els afers de l'esperit.

M. R.

JOAN MERLI

LLIBRES D'ART

PER

JOAN MERLI

FRANCESC DOMINGO. — Retrat

